Влада - Радам !

Голос України

Газета Верховної Ради України

№ 201 (951) ♦ П'ятниця, 21 жовтня 1994 року ♦ Ціна договірна

Олександр МОРОЗ: «Нам потрібна впевненість, що світ розуміє наші труднощі»

Голова Верховної Ради України Олександр Мороз прийняв заступника помічника міністра оборони США Глорію Дафі.

У ході розмови обговорювалося виконання Україною зобов'язань стосовно Тристоронньої угоди (Україна, Росія, США) та приєднання нашої держави до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї.

«Україна не буде створювати перешкод у питанні приєднання до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї», — заявив Олександр Мороз. «Нам важливо, щоб до травня воно сталося. Повірте, це буде, але це буде скоріше, якщо ми знайдемо розуміння наших проблем», — сказав він.

Головними проблемами Олександр Мороз назвав потребу більших гарантій щодо безпеки України з боку ядерних держав і фінансову компенсацію витрат, пов'язаних з набуттям Україною без'ядерного статусу.

«Нам потрібна впевненість, що світ розуміє наші труднощі і йде на допомогу», — підкреслив глава українського парламенту.

Під час бесіди також обговорювалося питання про створення в Україні з допомогою США виробництв палива для атомних електростанцій за американською технологією, що дало б можливість його експортувати.

Глорія Дафі запевнила главу українського парламенту, що американська сторона активізує зусилля з метою скорішого вирішення всіх спірних питань.

Говорили й про ЧАЕС

19 жовтня Президент України Леонід Кучма провів нараду з питань атомної енергетики. В ній взяли участь Прем'єр-міністр Віталій Масол, віце-прем'єр-міністр Євген Марчук, керівники ряду міністерств і відомств, Адміністрації Президента. Були обговорені питання, пов'язані з розвитком ядерної енергетики в Україні та експлуатацією Чорнобильської АЕС. Як зазначали учасники наради, наша держава підтримує позицію міжнародного співтовариства щодо закриття ЧАЕС, але воно має здійснюватись з урахуванням технологічних особливостей виведення реакторів з експлуатації та фінансових можливостей України.

Україна потребує гарантій

Заступник Голови Верховної Ради України Олег Дьомін прийняв спеціального представника Президента США з питань контролю над озброєнням, нерозповсюдженням ядерної зброї і роззброєнням посла Томаса Грехема.

У ході годинної бесіди Томас Грехем поінформував заступника глави українського парламенту про ситуацію довкола Договору з нерозповсюдження ядерної зброї та ініціативи США про надання безстрокової дії названому документу, термін чинності якого закінчується у 1995 році.

«Я не назвав би ситуацію з приєднанням України до договору критичною», — сказав Олег Дьомін і зазначив, що більшість депутатів «не вважають, що Україна не повинна поставити підпис під договором», однак Україна потребує більших гарантій своєї безпеки, тим більш вона є державою, що добровільно відмовляється від ядерної зброї.

НА ХЛІБ ЩЕ ВИСТАЧАЄ. АЛЕ ЧИ ХЛІБОМ ЄДИНИМ?..

Раніше ми ще й гордилися своєю бідністю. Адже, пролетаріату нічого втрачати, крім своїх кайданів. Забуваючи давню народну мудрість: немає в світі більшої залежності, ніж залежність від бідності.

Наші соціологи й політики стверджують, що сьогодні більшість населення України опинилася на межі бідності. Тобто, живуть від зарплати до зарплати, від пенсії до пенсії... Чи точніше — дотягують. Бо почасти тієї пенсії або зарплати, як кіт наплакав. На кілька пляшок олії або пару калош. А тим часом на київських вулицях «мерседесів» і «вольво» чи не більше, ніж у Парижі або Римі. І жебраків у метро, в підземних переходах, на жаль, також більше, ніж у європейських столицях. Невже, і в цьому разі «мы впереди планеты всей»?

Ні, я не закликаю до нової експропріації — борони Боже! Бо людина, яка бодай раз безкарно залізла в чужу кишеню чи в чужий дім, неодмінно захоче зробити це вдруге, втрете... Це все одно, що «сісти на голку» — хвороба. Я за те, щоб і в нас людина зі здоровими руками і, звісно, здоровою головою могла заробляти на себе, на свою сім'ю. Без усяких вивертів і обходів закону. А соціально незахищеним верствам — інвалідам, сиротам, пенсіонерам — має допомагати держава, різні благодійні організації. Щоб у всіх був і хліб, і до хліба. Пригадую, якось я запитав знайомого американського лікаря, чи йому не шкода зароблених грошей, які у вигляді податків йдуть для підтримки багатодітних сімей, безробітних і т.п. "Якщо ми їм цього не дамо, то вони знайдуть інший спосіб, щоб забрати ці гроші, — почув у відповідь. — У них просто не буде іншого виходу».

Так, на хліб нашим співвітчизникам ще, схоже, вистачає. Державні дотації поки що стримують різке підвищення цін на хліб. Але ж сказано в Святому Письмі: не хлібом єдиним...

Пам'ятаймо й про інше: немає більшої залежності, ніж залежність від бідності.

Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ.

Продиктовано в номер

А що думає Президент?

У парламенті розповсюджено законопроект, який стосується розміру коефіцієнта індексації номінальної вартості приватизаційних майнових сертифікатів. Пропонується, зокрема, що розмір цих коефіцієнтів визначає і затверджує уряд одночасно з проведенням індексації балансової вартості основних фондів підприємств, яку, власне, спричинив уряд.

На думку голови Фонду держмайна Юрія Єханурова, економіста, якщо за базовий рівень брати номінальну вартість приватизаційних майнових сертифікатів у розмірі 1050 тисяч карбованців, як це пропонується у законопроекті, то коефіцієнт індексації має дорівнювати щонайменше «60». Нагадаємо, що уряд, побоюючись цінового струсу на споживчому ринку, не наважився індексувати основні фонди підприємств більш як у 53 рази. Спостерігачі з цього приводу зазначають: відповідальність за остаточне розв'язання цього питання повинен узяти на себе Президент України, бо цілком очевидно, що на це не наважаться ані уряд, ані парламент.

Чи всі коливались з валютним курсом однаково?

Президія Верховної Ради запропонувала парламенту склад тимчасової комісії, яка проаналізує ситуацію, пов'язану з різкою зміною курсу українського карбованця щодо твердих валют.

На думку багатьох, зміна курсу на чорному ринку дала можливість найбільш поінформованим підприємцям збити протягом одного-двох днів фантастичні капітали.

А що з цього приводу думає тимчасова комісія, стане відомо 21 жовтня, коли очікується її звіт у парламенті.

Звільнено з посад прокурорів ряду областей

Колегія Генеральної прокуратури України звільнила з посад прокурорів Львівської, Рівненської та Одеської областей, а також Східно-Українського транспортного прокурора.

Як повідомили 19 жовтня «Інтерфаксу-Україна» в прес-центрі Генпрокуратури, прокурорів вивільнено від їхніх обов'язків у зв'язку з недотриманням законності під час виконання Указу Президента України про посилення боротьби зі злочинністю.

Генеральний прокурор України попередив підзвітних йому прокурорів про необхідність термінового вжиття заходів щодо виконання президентського Указу та мобілізації зусиль, спрямованих на розкриття злочинів, передусім — у сфері економіки.

Гайда, хлопці, у радники!

Прес-служба президента автономної Республіки Крим Юрія Мєшкова повідомила про долю уряду віце-прем'єра Євгена Сабурова. Сам Сабуров, а також колишні міністр фінансів Людмила Зайцева, міністр юстиції Любов Єлісеєва-Бора, міністр економіки Андрій Чернявський стали радниками президента автономії. Принагідно зазначимо, що Ю.Мєшков не дав згоди ВР Криму на відставку уряду Сабурова, але, як бачимо, залишив майже всю «московську» команду працювати в своїй резиденції. Виняток — колишній міністр сільського господарства автономної Республіки Крим Сергій Нікольський, який вже місяць перебуває в Москві. Власне, 18 жовтня туди вилетів і Сабуров.

Працює в резиденції президента і колишній керівник Служби державних справ уряду автономії Віктор Мінін.

Парламентська хроніка

У графік вклалися

Ранкове засідання 20 жовтня

Голова Верховної Ради О.Мороз запропонував депутатам похвилинний розклад роботи на цілий день. На розгляд різних питань, яких у порядку денному налічується два десятки, депутати відвели від 10-20 хвилин до півгодини і найбільше — годину (про проект закону про транспорт у другому читанні).

Хоча депутат І.Заєць мав рацію, запитуючи, за якою — скороченою чи розгорнутою — схемою регламенту розглядатимуть так жорстко регламентовані в часі питання, хід розгляду перших з порядку денного питань не викликав сумніву, що депутати спрацюють чітко й оперативно.

Так, ухвалено постанову ВР України про повноваження Фонду державного майна України щодо забезпечення виконання угод між Україною та Російською Федерацією і Україною та республікою Білорусь про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності. Прийнято також Закон України про внесення змін і доповнень до Кримінального та Кримінально- процесуального кодексів України (у зв'язку з прийняттям Закону «Про захист інформації в автоматизованих системах»).

Однак жодну із запропонованих редакцій законопроектів про внесення доповнень до Закону «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» не прийнято. Так само, до речі, депутати не проголосували за склад тимчасової депутатської комісії ВР України з аналізу ситуації, пов'язаної з різкою зміною курсу українського карбованця. Це питання аналізуватиме Комісія ВР України з питань фінансів і банківської діяльності. А от тимчасову комісію для перевірки обставин виконання замовлень на виготовлення національних грошей створено з урахуванням пропозицій депутатів, що вже обговорювалися.

Блок військових питань загалом видався не досить підготовлений. Знято з обговорення питання про проект закону України про внесення змін і доповнень до статей 97 і 114-5 Конституції України. Йдеться про суперечності між законами з військових питань та Конституцією. У першому читанні їх розглядала попередня Верховна Рада, але внесення їх на розгляд вчора не було ретельно підготовлено. Так само, до речі, як і розгляд проекту закону України про правовий режим воєнного стану. Законопроект, як зазначив заступник голови Комісії з питань оборони і державної безпеки Адам Чикал, має ряд істотних недоліків і потребує кардинального опрацювання. Ця ж думка лунала у виступах депутатів від мікрофонів. Законопроект також знято з обговорення. Блок військових питань продовжив перший заступник Міністра оборони України Анатолій Лопата. Було запропоновано внести зміну до постанови ВР України про порядок «Введення в дію Закону України про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». Однак, як з'ясувалося, ще й досі не розроблено положення про мобілізаційну підготовку та мобілізацію через те, що Кабінет міністрів не виконав постанови ВР минулого року. Парламент дав доручення Кабінету міністрів та постійній Комісії з питань оборони та державної безпеки проконтролювати хід виконання згаданого документа. На завершення депутати внесли запропоновану першим заступником міністра оборони України А.Лопатою зміну до Закону про оборону України.

Вікторія СВІТЛАНОВА.

Відміряли сьомий раз. Чи останній?

Денне й вечірнє засідання 19 жовтня

Взяти участь в обговоренні доповіді Президента України Леоніда Кучми виявив бажання 101 народний депутат. Однак, забігаючи наперед, слід сказати — далеко не всі виступи прямо стосувалися обговорюваного питання. І передусім тому, як наголосив народний депутат В.Яценко, що не кожен належно проштудіював доповідь. Це, до речі, підкреслив у своєму виступі й Голова Верховної Ради України Олександр Мороз. Отже, залишимо, так би мовити, за бортом «освідчення в коханні», за висловом народного депутата Яценка, а зупинимося коротко на тих проблемах, суперечностях, доповненнях, висловлених на пленарному засіданні.

На думку В. Марченка, спершу слід вжити радикальних антикризових заходів, а вже потім починати реформування. Стосовно цієї тези у парламентаріїв були діаметрально протилежні висловлювання. Бо коли одні підтримували її, то інші навпаки — заперечували. Й нагадували, що це вже пройдений етап і з нього слід робити певні висновки. Адже обережність у проведенні реформи попереднього Президента України та намагання спочатку стабілізувати економіку й привели державу до нинішнього кризового стану.

Про потребу інвестувати насамперед галузі, які дають негайну віддачу, а також науку, охорону здоров'я, культуру та освіту говорив у своєму виступі народний депутат О.Панасовський. Щодо останнього, то він наголосив: у нас не буде майбутнього, бо немає продуманої державної системи охорони здоров'я, освіти. Не має сьогодні держава й системи захисту громадян. Тому перетворюємося в країну незрозуміло якого світу, у якій створено прекрасний плацдарм для розгортання всіх форм злочинності, корупції і мафії, але немає надійного захисту від них. Тому, на думку Панасовського, Президентові України слід надати особливі повноваження для концентрації виконавчої влади в одному центрі задля оперативного прийняття заходів залежно від обстановки.

Народний депутат Л.Горохівський вважає, що проголошений Президентом України курс на глибоку інтеграцію в рамках економічного союзу країн СНД веде до реанімації імперії. А наслідком спільного митного простору буде повне спустошення внутрішнього ринку України, втрата одного з небагатьох джерел надходження валюти — плати за транзит нашою територією.

Підтримуючи думки, висловлені Президентом України, народний депутат М.Павловський ще раз нагадав усім, що без загальнонаціональної злагоди виведення держави з кризи неможливе. Тому народним депутатам слід відкласти політичні баталії на потім, а зайнятися питаннями економічними. Окрім того, для реалізації задумів у державі потрібні дисципліна, чіткість роботи на всіх рівнях. Слід також вести структурну перебудову виробництва, бо вона є стратегічною ланкою в досягненні успіху. Треба також подбати не лише про захист нашого ринку, а й про захист виробника.

Зазначаючи, що це вже сьома програма, яку йому доводиться чути за час роботи у Верховній Раді, народний депутат В.Гетьман зазначив: без підтримки Верховної Ради її очікує доля попередніх. Тому парламентаріям слід зосередитися на розробленні законодавчих актів, які сприяли б її втіленню в життя та прокладали магістраль економічним реформам. Ця теза звучала також у виступах багатьох інших депутатів. Вона, очевидно, є свідченням того, що народні обранці не збираються бути сторонніми спостерігачами, а спільно з виконавчою владою докладатимуть зусиль для виведення держави з кризового стану.

Якщо говорити про опонування доповіді Президента України, то це кваліфіковано зробив народний депутат В.Ілюшин. У його фундаментальному виступі чітко поставлено проблему — чи відбуватиметься вихід з кризи шляхом так званої шокової терапії чи введенням планової економіки.

Відзначали парламентарії і те, що в доповіді Леоніда Кучми нарешті чітко сказано, яке суспільство збираємося будувати. Отже, йдемо до капіталізму. Але якого? Це питання теж не раз було чути в залі. І більшість сходилася на одному — економіка має бути соціально орієнтованою і спрямованою.

При обговоренні доповіді Президента України «Про основні засади економічної і соціальної політики» виступив Голова Верховної Ради О.Мороз. Він, зокрема, торкнувся деяких аспектів ситуації, пов'язаної з нинішнім порядком денним.

Морально-політичний аспект.

Зміст і обговорення документа, поданого Верховній Раді, викликав різні оцінки. З одного боку, причиною того є суперечності між тезами доповіді, неоднакове їх значення, різна глибина пророблення. Тобто маємо причину об'єктивну. З другого боку, учасники обговорення проектують суб'єктивне бачення перспективи економічного розвитку на міркування Президента і співавторів його доповіді, і це, безперечно, теж цікавий і закономірний сюжет дискусії.

Голова Верховної Ради наголосив, що треба вірити тим, хто справді стурбований спірними питаннями доповіді. Сподівається, що їхні зауваження не дозволять зробити помилкові кроки.

Ми не маємо права на розкачування, не маємо права водночас і на експерименти. Все, про що йдеться у доповіді, повинно бути ретельно обраховано для перспективи, на кожний етап реформації. І треба, щоб розраховано було так, щоб усі люди переконалися: шлях вибрано оптимальний. Ці розрахунки повинні були б замінити ті місця в роботі колективу авторів, де вони збочують на звичайні декларації.

Соціально-економічний аспект.

Поза всяким сумнів, наголосив О.Мороз, серед таких питань — земельна реформа. Це ключове питання для всієї економіки. І так сталося, що текст доповіді Президента, наголошуючи на приватній власності на землю, не передбачає її перетворення в товар. Але відгуки місцеві й зарубіжні вказують, що саме так розуміють згадані акценти. Це не може не турбувати. Тим більше, що в передвиборній компанії Президент так питання не ставив. Та й тепер він теж так не ставить питання, а виходить лише з ефективності використання землі, із господарського ставлення до неї.

Авторам розділу доповіді «Земельна реформа» годилося б знати, сказав Голова Верховної Ради, що всі прогресивні в цьому плані наміри уже вирішені законодавством. І постановами Верховної Ради попереднього скликання. І треба не говорити про ці реформи, а робити, що там передбачено. Тут є спеціалісти Міністерства сільського господарства, землеустрою, спеціалісти Держкомзему, вони знають, що це саме так. Треба зробити те, що вже було вирішено майже три роки тому.

У нас для недержавних, неколективних відносин власності, в тому числі, з правом продажу, відведено більш як четверту частину земель, підкреслив О.Мороз. Нам потрібно вартість землі перенести в ціну продовольства, а не безпосередньо торгувати землею, чого уникає більшість держав. Безглуздо це робити за суцільного товарного дефіциту й браку, власне, грошей.

Ми всі розуміємо, що ринкову економіку за рік-два не збудуємо. Але до цього треба іти не втрачаючи найбільш вагомі для держави, що гарантують її безпеку і незалежність, підприємства паливно-енергетичного комплексу, нафтой газопостачальної мережі, транспортної інфраструктури, зв'язку тощо.

Але й вони потребують значної модернізації, залучення сучасних технологій та розширення ринку збуту своєї продукції. Ці підприємства повинні мати свій варіант акціонування, зрозумілий для народу України. І не треба галасу про припинення приватизації, вилучення з переліку підприємств, що не підлягають приватизації: нафтопереробних, газопостачальних та інших. Завтра розглядатимемо програму і ще раз обговоримо це питання. Але, враховуючи вплив цих підприємств на економічну безпеку України, ще раз хочу підкреслити, що ми можемо погодитися з переданням у довірче управління найбільш потужним транснаціональним корпораціям різних країн до 80 — 90 відсотків акцій, що має держава, і 10 — 20 відсотків акцій трудового колективу на певний термін — 5, 10, 15 — 20 років за наявності відповідних планів модернізації підприємств, виходу на зовнішній ринок, що забезпечить потреби держави й збереже її власність.

Попередньо ці наміри ми обговорювали в Росії, США, з діловими колами інших держав, і вони не викликали заперечень. На нашу думку, це найбільш сприятливий варіант збереження контролю держави над своєю власністю і залучення іноземних інвесторів на вигідних для нас умовах до модернізації та подальшої довгострокової експлуатації підприємств.

Треба розглянути можливість створення відповідної служби на зразок ФБР, яка могла би контролювати інвестиції і впровадження справді законних, ринкових реформ. Бо якщо будемо зволікати, вийде так, що керуватиме державою тільки мафія.

Нам треба переглянути ставлення до житлової політики. Самою приватизацією та ринком житла нічого не вирішуємо. Ми доводимо свої міста до рівня некерованості, підриваючи село, де десятиріччями не розв'язували проблеми житла і побуту сім'ї. Треба йти на садибне будівництво в сільській місцевості, на створення малого фермерського господарства, що дає сім'ї роботу і сучасне житло із земельним наділом до гектара. Слід виділити кошти підприємств і держави для довгострокових кредитів на будівництво сімейної садиби, незважаючи на те, що десь у місті в сім'ї є те, що ми звикли називати житлом. Це спинить міграційні потоки до міста.

А за рахунок від'їзду до села робочої сили припиниться приховане безробіття, зменшиться кількість кіосків, що сьогодні займаються, як ви розумієте, не виробництвом.

Верховній Раді треба зосередитися на законодавчому забезпеченні багатьох кроків в економіці, що стимулюють іноземні інвестиції.

Для здійснення реформ необхідно день за днем напрацьовувати закон за законом. Регулюючи ними напрями реформ, ми посилюватимемо з кожним кроком вплив законодавчої влади і її відповідальність за зміну ситуації в Україні, забезпечуватимемо законність дій всіх гілок влади, верховенство закону взагалі. Думаю, сказав О.Мороз, все це є головним тим напрямом, який повинні взяти сьогодні, і висновком, який маємо зробити з обговорення.

У нас можуть бути, і, певно, повинні бути розбіжності. Але сьогодні виграє навіть не той, хто робить правильні кроки, а той, хто робить кроки взагалі, хто не стоїть на місці. Ми всі мали змогу ознайомитися з документами, поданими Президентом, висловити своє бачення його переваг і недоліків. Тому зробимо правильний крок. Цим голосуванням тільки розпочинаємо велику роботу.

Депутати схвалили постанову Верховної Ради України «Про доповідь Президента України «Про основні засади економічної та соціальної політики».

Василь ТУГЛУК.

Інтерв'ю у кулуарах

Юрій Запорожець, Міжрегіональна депутатська група:

— Щодо обговорення доповіді Президента, то в мене склалася думка, що багато моїх колег виступають не стільки з її аналізом, скільки з власними враженнями на основі партійних позицій. Деякі виступи нагадують мені відомий анекдот про студента на іспиті. Він, розповідаючи про муху, перейшов до анатомії слона, бо спільне у них — наявність хоботка. А загалом Міжрегіональна депутатська група підтримує програму Президента.

Микола Петренко, група «Реформи»:

— На мою думку, програму, запропоновану Президентом, слід схвалити з певними доповненнями. Першочергової уваги потребують питання оподаткування, приватизації землі й промислових підприємств.

Володимир Марченко, Соціалістична фракція:

— Йде конструктивне обговорення доповіді Президента. А це найголовніше. Більше того, імпонує той творчий настрій, з яким виступив глава нашої держави перед парламентом. Соціалістична фракція підтримує частину пропозицій, висунутих у доповіді. Це стосується реформування податкової системи, політики заробітної плати, принципу розподілу бюджетів. Загалом підтримуємо орієнтацію на побудову соціальної ринкової економіки. Проте методи реалізації таких цілей не можуть мене задовольнити. Скажімо, потребує зміни методологія приватизації. Не погоджуюся з тим, що з кризи можна вийти, зокрема, шляхом лібералізації цін, заробітної плати, зовнішньої торгівлі.

Записав Сергій ДАНИЛЕНКО.

У нас не тільки родючі землі. Ми багаті великим інтелектуальним потенціалом

На запитання оглядача «Голосу України» відповідає заступник Голови Верховної Ради України Олег ДЬОМІН

— Згідно з регламентом, прийнятим українським парламентом на ваших, Олегу Олексійовичу, плечах — організація законотворчого процесу, «ведення» його від комісій до сесійного залу. Чи не могли б ви сказати, чому Верховна Рада, яка досить активно розпочала роботу, останнім часом ніби стишила свій хід. Що сталося з нею?

— Так, ефективність роботи — це головний критерій діяльності Верховної Ради. Справа ускладнюється тим, що в нинішній кризовій ситуації ми повинні вирішувати велику кількість серйозних питань щодо подальшого розвитку нашої держави за вкрай обмеженого часу та парламентської «молодості» більшості депутатів. Багато справ ми змушені вирішувати буквально «з коліс».

Багато часу приділялося і приділяється обговоренню різних питань, за якими ніяких рішень прийнято не було. В тому числі і з питань, які до компетенції Верховної Ради не входять. Іноді парламент брав на себе розв'язання питань, які належать до компетенції виконавчої влади. Наприклад, про стан науки та її роль в економічному розвитку України, про подолання кризового стану в агропромисловому комплексі. Тобто, іноді парламент брав на себе виконавчі функції, що недоцільно і суперечить принципу поділу влад. Але це було викликано надто несприятливою ситуацією у цих сферах соціальної політики, прагненням скоріше розв'язати нагальні питання. Це треба виправляти.

Я бачу, принаймні, три моменти на шляху вдосконалення нашої роботи. По-перше, це чітке визначення пріоритетних законів, які регулюють політику й економіку нашої держави. Я розумію, що другорядні питання опинилися у колі розгляду Верховної Ради внаслідок деяких історичних передумов. Багато людей, у тому числі й політиків звикли одразу стукати у найвищі органи влади навіть з другорядними або застарілими питаннями. В результаті парламент втрачає дорогоцінний час.

По-друге, треба ретельніше та чіткіше готувати питання для обговорення. Коли знайомишся з якимсь законопроектом і бачиш його розпливчату юридичну базу або неглибокі економічні розрахунки, заздалегідь знаєш, що обговорення вкрай розтягнеться, викличе безліч доповнень, аналогій, прикладів із життя, і закон не буде прийнятий у завершеній формі.

Тобто, недостатньо продумана була законотворча робота, нечітко визначені її пріоритети, мало використовувався набутий в республіці потенціал. Була можливість більшою мірою використовувати експертні оцінки для підвищення якості законотворчої роботи. На жаль, деякі проекти законів завчасно не публікувалися, тобто не було належної гласності у самому законодавчому процесі.

Потребує вдосконалення і сама законотворчість. Якість деяких законів залишає бажати кращого. Наприклад, Закон про порядок формування місцевих органів влади та самоврядування тричі протягом малого проміжку часу приймали в новій редакції. Це свідчить про необхідність розробки чіткої концепції розвитку державного будівництва з урахуванням відповідних реалій і чинників.

І, нарешті, третє. Треба більше звертатись до тих, заради кого створюють закони. Людям сьогодні потрібне діло, а не популістські рішення. Ми ж просто-таки хворі на ефектні балачки, на прагнення біля мікрофонів вигідно подати себе виборцям, бо вони нас бачать, чують, а, отже, оцінять активність депутата.

На мій розгляд, зосередити діяльність депутатів слід на кількох головних напрямках.

Так, однією з болючих точок є питання конституційного розвитку держави. З прийняттям нової Конституції ми істотно відстали майже від усіх республік колишнього СРСР. Щоправда, чинна Конституція України в теперішній редакції — це не Конституція 1978 року. До неї внесено більш як 200 поправок. Але якщо ми поставили завдання будувати демократичну правову державу, нам потрібна нова Конституція. Її проект був підготовлений Верховною Радою України минулого скликання і всенародно обговорений. Висловлено більш як 50 тисяч пропозицій і зауважень до проекту, які значною мірою були враховані Конституційною комісією.

На жаль, є розбіжності між чинною Конституцією і новими законами, норми яких суперечать їй, що підриває принцип законності. Так, прийнято новий Закон про вибори до місцевих Рад, за яким обрано місцеві Ради як органи самоврядування терміном на 4 роки, депутатами обрано багато з керівників відділів та управлінь виконавчих комітетів. В той же час за чинною Конституцією України місцеві Ради є представницькими органами державної влади, обираються на 5 років, а керівники відділів та управлінь виконкомів не можуть бути депутатами.

Слідом має йти рішення про створення Конституційного суду. Іноді запитують: а навіщо такий суд потрібен — аби захищати стару Конституцію? Але законність починається з дотримання Конституції як Основного Закону держави й суспільства, і якщо Конституцію (добру чи погану) не дотримують, то що можна говорити про звичайні закони та підзаконні акти? Сформувати Конституційний суд не дуже важко. Була б політична воля депутатів і Президента України. Тому одним з важливих питань цієї сесії Верховної Ради, на мій погляд, мусить бути питання про формування Конституційного суду України, який би став захисником Конституції. Це мало б величезне значення для становлення України як правової держави, проведення на практиці принципу поділу влад.

На порядку денному Верховної Ради стоять питання державного будівництва. Це стосується і питань взаємовідносин Верховної Ради, Президента, Кабінету міністрів на чолі з Прем'єр-міністром. Потрібно добиватися більш чітких відносин з Автономною Республікою Крим, де, на жаль, владні структури іноді йдуть на порушення Конституції України.

Належить визначитися із статусом місцевих Рад. Проект нового закону розроблено, його розглядатимуть на другій сесії нашого парламенту. І тут нам доведеться розв'язувати одну з найпринциповіших проблем: ким мають бути місцеві Ради — органами державної влади, органами самоврядування чи і тим, і тим? Це досить непросте питання, але його потрібно розв'язувати. Демократія починається знизу, і не врегулювавши статус місцевих Рад, навряд чи можна вирішувати актуальні проблеми виходу з глибокої кризи, в якій ми опинилися.

— Олегу Олексійовичу! Як відомо, «кухнею» законотворчого процесу є комісії Верховної Ради. Але їхня робота дещо в тіні. Що б ви могли сказати про їхню діяльність?

— Парламентським розглядам законів у більшості держав передує робота у відповідних комісіях. У нашому парламенті їх 23, і навантаження на них дуже велике.

У нас сьогодні іде такий щільний пакет законодавчих актів і постанов, яких назбиралося раніше за попередньої Верховної Ради, що ми сьогодні не встигаємо пропустити ці закони через фільтр кожної комісії, і тому депутатам доводиться гарячково вникати в ці питання на самому пленарному засіданні. І тут необхідно щось міняти. Насамперед, ми зараз узяли курс на посилення ролі комісій, працювати в них більше, ніж раніше, щоб відпрацьовувати там наші закони до такого стану, аби на пленарних засіданнях ми вже могли оперативно прийняти ці документи.

— Але ж з'явилося було таке прислів'я: якщо хочеш угробити документ, пусти його через комісії.

— Пускати законопроекти через усі комісії по черзі, справді, не завжди продуктивно. Кожна компетентна у своїй галузі, і ставку треба робити, передусім, на неї. Дуже корисне проведення спільних засідань комісій. Останнім часом ми впевнились в ефективності цієї форми роботи, і, мабуть, за нею — майбутнє. Говорячи про пріоритети, ми вже виділили на другу сесію блок таких питань, як валютне регулювання, оподаткування, приватизація, ціноутворення, межа забезпеченості та інші. Над ними напружено працюємо, щоб вони були якісно підготовлені, звірені в комісіях і фракціях, щоб вийшли на пленарне засідання вже цілком підготовленими документами.

— Ви переконливо розповіли про поліпшення системи розгляду законів. Але, на жаль, і досі існують так звані «мертві» закони. Що треба зробити Верховній Раді, аби менше з'являлося таких-от безплідних документів?

— «Мертві» закони — це і є наслідок поспішного прийняття документів, які недостатньо обгрунтовані, розраховані. Не можна допустити прийняття рішення, постанови без вивчення фінансового грунту цього заходу, без механізму його реалізації.

— Це і є те, що називаємо популістськими рішеннями?

— В Регламенті роботи Верховної Ради записано чітко і ясно, що рішення, законопроекти можуть ставитися на голосування тільки тоді, коли зроблено відповідні розрахунки, погодження з виконавчою владою, механізм дії документа. Тоді не буде холостого пострілу.

Вважаю, що свою думку про той чи інший законопроект мають висловити і регіональні органи влади, науковці та практики. Тоді набагато підвищується вірогідність того, що ці рішення відразу після прийняття зможуть, працювати і давати плоди.

— Як я вас зрозумів, Олегу Олексійовичу, певна затримка з прийняттям законів пояснюється поглибленою роботою над ними, щоб виключити будь-яку можливість непродуманості чи помилок, які доводиться потім виправляти нескінченними змінами і доповненнями до законів.

— Це саме так. Такі затримки пояснюються й тим, що підвищення якості законотворчого процесу зумовлює необхідність більш тісного зв'язку Верховної Ради, як і інших ланок Рад, з науковими та навчальними підрозділами, насамперед юридичного профілю. Вважаю, що наш парламент у своїй законотворчій роботі співдіє з ними в достатньому контакті, але може ще більше спиратися на можливості нещодавно заснованої Академії правових наук України і на її регіональні відділення, на наявні юридичні центри. Верховна Рада минулого скликання багато в чому спиралася на досвід і оцінки зарубіжних державознавців, юристів іншого профілю. Не применшуючи значення такого підходу, думаю, що нам необхідно активніше долучати власний науковий потенціал. Тим паче, що з Академією правових наук у деяких постійних комісій парламенту склалися тісні стосунки. І перед усім у зв'язку з підготовкою нового Кримінального кодексу України, Державного кодексу, інших основних правових актів. З Верховною Радою активно співробітничають учені Інституту держави і права, Національної академії наук України. Назріла гостра потреба заснування Інституту законодавства при Верховній Раді. Для створення та прийняття якісних законів ми повинні або самі стати професіоналами, або опиратись на думку професіоналів.

— Олегу Олексійовичу, Верховна Рада прийняла рішення про роботу депутатів на постійній основі. Але ж депутат — це людина, яка віддала багато часу своїй професії, прагнула дійти до якоїсь вершини, і тепер ось вона відірвана від цього, кинута на острів життя, і все пішло іншим руслом. Як ви переносите цю адаптацію і яким бачите своє життя після того, як перервали основну роботу?

— Проблема, яку ви зачепили, стосується не тільки мене, а й усіх депутатів. Це справді крок серйозний, але всі, хто балотувався в народні депутати, знали, на що йшли, бачили, що записано в законі, і усвідомлювали, що треба робити вибір. Кожен з нас зробив цей вибір ще тоді, коли проводив виборчу кампанію. Вже тоді кожен проаналізував і своє минуле, і своє майбутнє. І вирішив, що настав час прийняти рішення, виходячи не з власних, особистих інтересів, а з інтересів загальної справи. Так прийшла у Верховну Раду, на мою думку, більшість депутатів. Зрозуміло, доведеться витримувати значні незручності, пов'язані з побутом, сім'єю, але що поробиш? За нас люди віддали свої голоси, і ми повинні працювати ефективно й відповідально. А умови — то справа також не вторинна, вони мають бути нормальні.

— І, нарешті, Олегу Олексійовичу, таке запитання: якими ви бачите відносини між Верховною Радою та засобами масової інформації?

— Думаю, що ці відносини у нас ще формуються. Сьогодні в засобах масової інформації не завжди відчувається об'єктивність у репортажах і коментарях до виступів депутатів. Може, це когось і ображає, але, на мій погляд, виваженість у висвітленні цієї діяльності буде на користь і парламентові, і суспільству. Та й додасть авторитету самим журналістам.

Інтерв'ю взяв Анатолій КРАСЛЯНСЬКИЙ.

Пишемо нову Конституцію України

ХТО Ж ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ДЕРЖАВУ

Конституційний статус Президента потребує вдосконалення

Розвиток України в напрямі демократії, свободи й процвітання асоціюється з лінією на забезпечення деюре і де-факто суверенітету народу в розв'язанні доленосних проблем свого буття. Потрібно побудувати такий механізм державної влади, котрий давав би змогу здійснювати ефективне управління країною під контролем народу і в його інтересах.

Найважливішу роль тут відіграють завершеність та цілісність моделі організації державної влади, котра суворо, плавно й гармонійно пов'язує всі ланки в потужне утворення, що пульсує як єдиний здоровий організм на базі Конституції, відповідних їй законів, а також інших актів.

Створення такого оптимального еталона й передбачає насамперед чітке і ясне обрання прийнятної доктрини організації державної влади.

Постдекларацїйний період в Україні ознаменовано відмовою від доктрини верховенства Верховної Ради над усіма іншими державними органами і сприйняттям доктрини поділу державної влади на три гілки — законодавчу, виконавчу й судову.

Враховуючи досвід деяких розвинених країн світу за умов організації державної влади на грунті парламентського верховенства (насамперед Англія), а також власну, щоправда, нетривалу практику становлення й функціонування ще не завершеної тріади влади, нема жодних підстав перебільшувати вигоди, що випливають з доктрини поділу влад, не лише на нинішньому етапі, а й в прогностичному плані. Сказане, однак, не означає цілковите заперечення ідеї поділу влади.

Поглиблені наукові дослідження підтверджують, що доктрина поділу влади може бути корисна лише за умови її сприйняття не частково, а в завершеному вигляді.

Закріплений Основним Законом відповідний еталон системи державної влади має формуватися за всіма правилами й вимогами, притаманними усталеним положенням принципу поділу влади. Інші підходи призводять до неузгодженості, суперечностей, конфліктів між владними інститутами, що неминуче породжує ослаблення всіх гілок влади, більше того — безвладдя і навіть дестабілізацію в суспільстві. Тож нині нема підстав стверджувати, що державна влада в Україні здійснюється на основі доктрини її поділу на законодавчу, виконавчу й судову. Безпідставно, бо структурні перетворення і відповідні конституційні рішення здійснюються половинчасто.

З метою еволюціонізації державної структури потрібно насамперед побудувати якісний конституційний фундамент організації і функціонування тріади влади й кожної гілки. Теоретично, методологічно й практично слід відкинути твердження про рівновагу законодавчої, виконавчої та судової влади. «Дві суверенні влади не можуть одночасно, пліч-о-пліч, функціонувати в одній державі. Це — безглуздість на зразок квадратури кола», — писав К.Маркс. Усупереч моді, слід визнати цей висновок переконливим.

Теоретико-юридична й політологічна наука останніх років недостатньо наголошує на тому, що творці доктрини поділу влад не висували положення щодо рівності різних інститутів. Навпаки. Цілком ясно формувалась інша ідея — ідея примату законодавчої влади. Це чітко й недвозначно зазначав англієць Джон Локк (1532—1704 рр.). Підкреслюючи верховенство законодавчої влади, стосовно якої виконавча влада є підлегла, мислитель мотивував свій висновок аргументом, який став класичним: «Той вище, хто може диктувати закон».

Місце й роль Верховної Ради в трикутнику влади можна визначити формулою — перша серед рівних. Це положення грунтоване на фундаментальних засадах: джерело влади; призначення Верховної Ради; характер цього органу; важливість і масштаб його компетенції.

Концепція місця й ролі законодавчої влади України в організації державної влади як першої серед рівних дістає наукову розробку у вітчизняному державознавстві. І в такому контексті доцільно розв'язувати теоретичні й практичні питання щодо виконавчої влади, зміцнення якої неможливе за рахунок законодавчої влади.

Поширення набула теза про те, що Україна потребує сильної влади Президента. Її слід доповнити: Україні потрібна також сильна особа Президента. При цьому, на мою думку, було б правильніше говорити не про посилення, а про вдосконалення виконавчої влади. Доцільно переглянути центральне положення, що визначає державно-правовий статус Верховної Ради України, зафіксоване в проекті Конституції України, що його розглядала Верховна Рада після всенародного обговорення (редакція 27 травня 1993 р.). Розробники проекту спрогнозували Верховну Раду як орган, що правомочний розв'язувати будь-які питання державного життя України, крім розв'язуваних винятково всеукраїнським референдумом або віднесених згідно з Конституцією (проектом. — **Л.К.**) до відання Президента України, уряду України, інших державних органів, Автономної Республіки Крим, а також органів місцевого самоврядування (ст. 101).

На мою думку, така формула суперечить принципу поділу влад. Вона відкриває конституційні можливості вторгнення Верховної Ради в сферу діяльності органів інших гілок влади, насамперед виконавчої. Слід зазначити, що заборона такого вторгнення з посиланням на Конституцію істотно не змінює стану справи. Адже компетенцію виконавчої влади визначено не тільки конституційно. Її закріплено також законами і навіть підзаконними актами.

Доктрина поділу влад виключає наділення парламенту функціями органів, що уособлюють виконавчу владу.

Принципове значення в контексті вдосконалення президентури має чітке визначення щодо конституційно-правового статусу Президента. Проект Конституції в редакції за 27 травня 1993 р. проголошує: Президент України є главою держави і виступає від її імені (ст. 142). Наведене трактування неприйнятне. Воно усуває Президента від відповідальності за стан держави.

Всебічна криза в Україні, умови соціальної нестабільності спричиняють об'єктивну необхідність розширення повноважень і посилення статусу Президента у виконавчій сфері. Нова Конституція має цілком чітко й ясно інституювати Президента главою виконавчої влади, що пов'язано з персональною відповідальністю.

Трансформація до Основного Закону декларованої доктрини поділу влад потребує жорсткого підкорення їй під час конституційного визначення компетенції парламенту новим Основним Законом. Наділення його функціями, які уособлює Президент, ослаблює виконавчу владу, розмиває віповідальність владних інституцій, руйнує сам принцип поділу влад. Призначення Верховної Ради — професійно і сповна здійснювати свою основну функцію — законодавче регулювання громадських відносин, а не делегувати її виконавчій владі. Це принижує місце парламенту в трикутнику влади, ставить його під Президентом і Кабінетом міністрів.

Шляхом голосування народ не тільки обрав нового Президента, а й опосередковано одночасно також вирішив питання його конституційно-правового статусу. А саме: Президент України — глава держави і глава виконавчої влади, що закріплено в чинному головному акті республіки (ст. 114-1). Вилучення із Основного Закону формули, згідно з якою Президент є главою виконавчої влади, суперечить реальному станові справ в Україні і усуває Президента від особистої відповідальності в цій сфері. Умови тяжкої економічної, а точніше, загальної кризи й соціальної нестабільності об'єктивно вимагають посилення ролі й розширення повноважень Президента у виконавчій сфері. В такому напрямі Основний Закон має не тільки сприйняти чинне визначення президентського статусу, а й зробити подальший крок з метою його вдосконалення. Йдеться про вилучення посади Прем'єр-міністра. (Аналогічну пропозицію вносили й раніше. Див.: Такій В.Я. Проект Конституції України) (Вісник Академії правових наук України. — № 1. — Харків. - 1993. — С.20). Така еволюція української президентури узгоджується з наявним досвідом, що довів надійність, міцність та спроможність відповідної моделі в США. Американська конституція проголошує ясно і прямо: виконавчу владу здійснює Президент США (розд. 1 ст. 2). Запропоноване реформування в Україні — важлива передумова зростання ролі й водночас, — й до цього слід привернути особливу увагу — особистої відповідальності Президента у виконавчій сфері. Президент стане реальним главою виконавчої влади, керуватиме урядом і відповідатиме за його діяльність, стан управління всією країною і його результати. Слід прислухатися до думки вчених-юристів, які стверджують, що усунення Президента від відповідальності за дії Кабінету міністрів і стан держави — небезпечний шлях як з точки зору розвитку демократії, так і суспільства й держави.

Лідія КРИВЕНКО,
доктор юридичних наук.

«Інфлот» — це звучить гордо

Цими днями Чорноморському головному морському агентству (ЧГМА) «Інфлот» виповнилося 60 років. І якщо для «морських вовків» усього світу воно добре знане завдяки бездоганній репутації й високому професіоналізму, то для широкого загалу сама назва «Інфлот» України мало про що промовляє. Тому наша розмова з генеральним директором ЧГМА Олегом Чаленком розпочалася з популярного пояснення: що таке «Інфлот» і чим він займається.

— Передусім ми надаємо послуги іноземним суднам, які заходять у наші порти. Портові агенти, які діють від імені і за дорученням судновласника чи фрахтувальника, виконують всі формальності, пов'язані із заходом судна в порт. Зокрема: митні, прикордонні, санітарні, портові та інші. Тобто позбавляємо іноземних судновласників такої «приємної» процедури, як спілкування з деякими бюрократичними структурами. На наших плечах також — надання широкого спектру послуг суднам та їхнім екіпажам. Наприклад, захищаємо інтереси іноземного судновласника перед третіми особами, займаємося організацією ведення претензійних і судових справ, представляємо його інтереси перед органами влади, одержуємо від судновласників кошти для оплати портових та інших зборів, різних робіт, в тому числі плату за агентування й переказування цих сум на рахунки відповідних державних та інших організацій.

Наше агентство розпочинало роботу з Одеси й Херсона, а нині в його складі — 10 підрозділів, які агентують іноземні та українські судна в чорноморських портах України від Білгорода-Дністровського до Феодосії, в тому числі й у відкритих портах Дніпра.

— Олегу Веніаміновичу, нещодавно Михайло Жванецький сказав, що він, коли ще працював у порту, страшно заздрив інфлотівцям. Зокрема їхньому, так би мовити, зовнішньому лоску, постійному спілкуванню з іноземцями...

— Бездоганний зовнішній вигляд, знання мов, етикету — це невід'ємне в нашій роботі. Адже ми представляємо свою державу. І враження від спілкування з працівниками «Інфлоту» досить часто накладаються на всю державу, бо вони є перші для іноземців, які заходять у порти України.

— А скільки коштує це «задоволення» для держави, як кажуть в Одесі?

— Мушу вас розчарувати — ми не влітаємо в круглу копійку для України, а навпаки — постійно поповнюємо державну казну.

— А якщо конкретно...

— Найприбутковішим у світі вважають видобування золота, а рентабельність роботи наших працівників у десять разів вища. Кожен з наших агентів дає державі до півсотні тисяч доларів щороку. А що ми є державним підприємством, то слід сказати велике спасибі людям, які не кинулися за значно вищими заробітками у приватних агентствах, а трудяться й надалі, і це не буде перебільшенням, на благо держави. Кожен з них заслуговує, щоб його ім'я було названо в цьому інтерв'ю, однак обмежуся кількома з різних морагентств. Зокрема добре знаний високий професіоналізм О. Волошина, Д. Галицького, І. Журавльова, В. Ланкова, І. Олійник, Л. Осадчука, В. Сухова, Н. Темерової, О. Холодовського, Н. Чумаченко, Д. Шульгіна, які працюють у портах Одеси та ЧГМА, А. Вигоняйла з Білгорода-Дністровського, В. Гукаленка, Г. Драгунова, Г.Федченка з Миколаєва, З. Вовнюк з Феодосії, М. Добравського, В. Казначеєва, П. Кутовського, О. Лошкарьова з Херсона та багато інших.

— Ви допомагаєте державі, а вона вам?

— Для нас головне, щоб у вищих державних інстанціях просто усвідомлювали важливість нашої роботи. Адже ми не вимагаємо великих капіталовкладень чи тим більше — іноземних інвестицій. Єдине — державне підприємство повинно мати захист держави і пріоритет перед іншими у своїй діяльності. Решта — це наш професіоналізм та добре ім'я перед іноземними партнерами. А що воно в нас є, свідчить факт невпинного зростання кількості клієнтів, які віддають перевагу нам, та запрошення вступити до Балтійської і Міжнародної морської конвенції, куди будь-кого не приймають. І цей наш вступ можна порівняти хіба що з прийняттям України до ЄС...

— Я немало чув і про приватні агентські компанії, які нещодавно почали конкурувати з вами. І про їх не зовсім джентльменські дії при цьому. Чи не могли б ви розповісти про цей «бік медалі»?

— Як конкурент не можу. Спробуйте знайти інші джерела інформації...

— Обов'язково це зроблю. Віднині й читачі нашої газети знатимуть, що «Інфлот» України — це не лише звучить гордо. Гордість ця підкріплена мільйонами доларів, які надходять до державної казни. Тож успіхів вам!

— Спасибі!

Інтерв'ю вів
Василь ТУГЛУК.

ЧИСТА ПРОДУКЦІЯ, *яку можна й треба вирощувати на Полтавщині*

В Україні — екологічна криза. Грунти, на яких вирощують продукцію рослинництва, різною мірою забруднені радіонуклідами, важкими металами, пестицидами, хімічними речовинами. Вирощена на забруднених грунтах продукція харчування спричиняє в людей цілу низку захворювань, і насамперед онкозахворювання. Особливо страждають діти. Страждає генофонд народу.

За даними науки («Сільські вісті» від 30 листопада 1993 р.), в Україні залишилося чотири невеликі регіони, де грунти ще не забруднені до небезпечних меж і де ще можна вирощувати екологічно чисту продукцію на рівні кращих світових зразків. У цих регіонах — 7—8 мільйонів гектарів ріллі. Але щоб прогодувати всіх дітей віком до 16 років, Україні потрібно майже 10 мільйонів гектарів ріллі. Тому ці регіони повинні мати заповідний статус екологічно чистих земель, затверджений державними рішеннями, — для цільового виробництва екологічно чистої продукції дитячого, дієтичного лікувального харчування.

Але потрібні не тільки чисті грунти, а й екологічно чисті технології землеробства. Такі технології є. Вони розроблені Українським національним аграрним університетом і пройшли багаторічне випробування на базі сільськогосподарського виробничого акціонерного товариства «Обрій» Шишацького району та інших господарств Полтавської області.

Микола ЗАЛУДЯК,
голова Полтавської обласної Ради, академік Української екологічної академії наук

Микола ШИКУЛА,
зав.кафедри грунтознавства та охорони грунтів Українського національного аграрного університету, академік УЕАН, лауреат Державної премії України

ТАК, саме Полтавщина є одним із чотирьох екологічно чистих регіонів. Її землі віддалені від великих міст-забруднювачів. Область вільна й від радіонуклідного забруднення. Господарства Полтавщини володіють прийомами «сухого землеробства», в тому числі безплужним обробітком, які є однією із умов переходу на біологічне землеробство. Господарства також оснащені машинами і знаряддям для безплужного обробітку грунту. Тому Полтавщина, на нашу думку, й повинна вирощувати екологічно чисту продукцію.

Що ж заважає такій ініціативі? Перепони є. І великі. Перш за все — застосування в господарствах екологічно брудних технологій, грунтованих на використанні високого пестицидного навантаження: гербіцидів, фунгіцидів, інсектицидів, десикантів, дефоліантів. Багато з них, або їх метаболіти, мають канцерогенний ефект і поступово накопичуються в грунті. Але ж ними знищують бур'яни, шкідників, хвороби. Чи можна обійтися без пестицидів? Досвід показав: можна.

Учені Українського національного аграрного університету вперше в світі розкрили біохімічний механізм відтворення гумусу в грунті і саморегуляції грунтової родючості, пізнали закони, якими володіє Природа. Застосування цього механізму в технологіях вирощування культур дало змогу вийти на розширене відтворення родючості грунтів. А це дає можливість різко зменшити пестицидне навантаження на гектар ріллі або й зовсім відмовитися від застосування пестицидів. Тобто це шлях до інтенсивного технологічного землеробства.

За розширеного відтворення родючості в грунтах складаються умови для найбільш оптимального забезпечення культурних рослин чинниками життя й розвитку. І рослини стають більш конкурентоспроможні щодо бур'янів, хвороб, шкідників. Та інколи цього буває не досить. Тому в нашому арсеналі є механічні, профілактичні й біологічні засоби боротьби з конкурентами і хворобами культурних рослин. Вони входять до грунтозахисних технологій біологічного землеробства.

Біологічне землеробство — нова тенденція у світі. Багато вчених і спеціалістів вважають біологічне землеробство екстенсивним (як у минулому, коли не застосовували засобів хімізації). Тому до терміну «біологічне землеробство» змушені додати «інтенсивне». В США це землеробство називають «поновлюваним».

Вузловим заходом розширеного відтворення родючості грунтів є внесення енергетики грунтоутворювання (гною, соломи, бадилля грубостеблових культур, гички, сідератів тощо) в аерований (насичений киснем) шар грунту (до 10 см). При цьому енергетики має бути досить для розширеного відтворення гумусу, вміст якого в грунті є інтегральним показником рівня його родючості.

Багато хто ще пам'ятає Полтавський великомасштабний експеримент з розроблення та впровадження в області грунтозахисної системи безплужного землеробства, що його проводили у 1974—1988 рр. під керівництвом Ф.Т.Моргуна. Факти промовляють самі за себе. За даними статуправління України тих років, за час впровадження грунтозахисної системи землеробства Полтавщина з відсталої вийшла в число провідних аграрних областей України і в рослинництві, і в тваринництві. Впровадження цієї системи в господарствах підготувало все необхідне для переходу на інтенсивне біологічне землеробство.

На жаль, у багатьох господарствах відступили від уже впровадженої системи грунтозахисного землеробства. І поплатилися зниженням рівня культури землеробства і врожайності. А господарства, які зберегли її, мають врожаї у півтора раза або й удвічі вищі.

ОДНИМ з базових господарств, в якому опрацьовували прийоми грунтозахисного землеробства, а згодом і біологічного землеробства, є сільськогосподарське виробниче акціонерне товариство «Обрій» (колишній колгосп ім.Орджонікідзе). З 1976 року тут відмовилися від обробітку грунту з обертанням скиби. А з 1979 року — від застосування пестицидів. За цей час продуктивність рослин і тваринництва зросла більш як удвічі. Господарство стало одним з кращих в Україні. Врожайність зернових, навіть у посушливі роки, не була нижче, ніж 48 ц/га, цукрового буряку — нижче від 400 ц/га.

Безперечно, велика заслуга в цьому не тільки біологічної системи землеробства, а й голови АТ «Обрій» Семена Свиридовича Антонця, заслуженого працівника сільського господарства України, Героя Соціалістичної Праці. До речі, Зірку С.Антонець отримав 1991 року за «виробництво екологічно чистої продукції».

Гній, солома, бадилля соняшнику й кукурудзи, сідеральні культури, мінеральні добрива — ось чим тут обходяться.

А в тваринництві тут такі показники: на 100 гектарів угідь — 140 центнерів м'яса і 1030 центнерів молока. Досвід показав: на екологічно чистих кормах тварини менше хворіють і мають вищу продуктивність. Молоко в господарстві — тільки першого класу.

Вся продукція «Обрію» — екологічно чиста. На рівні кращих світових зразків. Можна сказати, що це не просто продукція, а ліки для дітей, хворих, чорнобильців. Але ж вона...губиться. Бо господарство здає її в загальну масу на елеватори, м'ясокомбінати, молокозаводи. І там вона змішується з іншою. Скажімо, тільки 40 відсотків молока забирає Хорольський молокозавод, який виробляє продукцію дитячого харчування. Отже, потрібен інший, державний, підхід до закупівлі екологічно чистої продукції. Потрібно мати й певні стимули для її виробництва.

Ще ось деякі наслідки такої роботи. У цьому господарстві утворилися стійкі агроландшафти. Перестали завдавати шкоду грунтам водна й вітрова ерозії. Покращав гумусний стан грунтів. На полях з'явилися куріпки, яких агрономи багатьох господарств не бачили вже 25—30 років. Працівники господарства і інші мешканці села Михайлики вживають тільки екологічно чисту їжу, менше хворіють і довше живуть.

АТ «Обрій» добре відоме всім керівникам і спеціалістам господарств Полтавської області. На його полях і фермах часто проводять обласні й республіканські семінари. Фахівці навчаються, передають досвід. Нещодавно рішенням виконкому обласної Ради народних депутатів АТ «Обрій» надано статус навчального експериментального базового господарства області. До цього можна додати, що вже багато років воно є базовим господарством Українського національного аграрного університету.

ТАК, землеробського принципу повернення треба дотримуватися. Повернення елементів, винесених з урожаєм. Але це повернення може бути за рахунок винятково мінеральних добрив, а може значною мірою бути відшкодованим за рахунок необхідних елементів, що є в органічних добривах і в нетоварній частці врожаю.

Не треба забувати, що грунт, за висловом В.Вернадського, є біоносним тілом і населений численною грунтовою біотою, яка потребує енергії для свого життя. Така енергія надається у вигляді органічних добрив і поживних решток, які є енергетикою грунтоутворення. А в разі спалення поживних решток і невнесення органічних добрив грунтова біотика використовує як джерело енергії гумус, і родючість грунту різко падає.

Для вирощування врожаю озимої пшениці в 40—50 центнерів з гектара витрачають тонну гумусу, кукурудзи в 70—80 центнерів зерна з гектара — 2 тонни гумусу, цукровий буряк за врожайності 500—600 центнерів з гектара «забирає» три тонни гумусу. В чистому пару грунтова біота «з'їдає» 2,5—3 тонни гумусу на гектар. Але ж частина гумусу відтворюється з поживних решток. І суміш багаторічних трав відтворює щорічно 3 тонни гумусу на гектар. Ці балансові розрахунки можливі за будь-якої сівозміни. Гумусний стан потрібно прогнозувати.

Для виходу на бездефіцитний баланс гумусу для Степу за умови застосування відвального способу обробітку грунту потрібно вносити 6—8 тонн гною на гектар сівозміни. Для Лісостепу його треба 10—12, а в Поліссі — 14—18 тонн. А в разі застосування безплужного обробітку для виходу на бездефіцитний баланс гумусу органічних добрив потрібно на 30 відсотків менше. Тому можна легше, швидше й дешевше вийти на розширене відтворення родючості грунтів, а отже, й відмовитися від застосування пестицидів.

Життя поставило нам нові умови господарювання. І господарювати в цих умовах по-старому — згубно.

В області давно намітили передумови біологізації землеробства й поступового виходу на біологічне землеробство. На жаль, з 1988 року цей напрям було залишено. Тепер маємо до нього повернутися. В умовах дорожнечі мінеральних добрив і пестицидів у нас немає іншого виходу.

Оцінюючи унікальність Полтавщини щодо екологічної чистоти її грунтів і напрацьованих технологій біологічного землеробства, в уряду України теж немає іншого виходу, крім зробити її заповідною територією вирощування екологічно чистої продукції. Сьогодні є національна програма виробництва екологічно чистої продукції для дитячого харчування, розроблена Мінсільгосппродом. Але вона сумнівна щодо сировинної бази: продукцію виробництва 76 господарств, по 3 в кожній області, незалежно від екологічної чистоти грунтів, але з відмовою від застосування пестицидів. Серед них є господарства, в яких забрудненість радіонуклідами сягає від 1 до 15 кюрі на квадратний кілометр (їх треба віднести до зони біди), і є господарства в промислових зонах, грунти яких забруднені важкими металами, фтором і т.ін.

Сировинну базу для переробної промисловості треба створювати на екологічно чистих грунтах. І щодо цього Полтавщина унікальна. І не тільки екологічною чистотою своїх грунтів, а й досвідом впровадження грунтозахисного безплужного землеробства.

Думаємо, що урядові варто було б доручити Українському національному аграрному університетові, з залученням фахівців інших науково-дослідних установ, розробити національну програму виробництва екологічно чистої продукції для дитячого, дієтичного й лікувального харчування, в основу якої покласти вирощування екологічно чистої продукції на екологічно чистих грунтах і застосування грунтозахисних технологій біологічного землеробства.

У національній програмі доцільно виділити заповідні території з екологічно чистими грунтами. Для них треба виробити правовий статус використання, затверджений Кабінетом міністрів.

Кабінетові міністрів потрібно прийняти рішення про заохочення виробництва екологічно чистої продукції. 30-відсоткова надбавка за екологічну чистоту майже цілком йде на оплату сертифікації продукції з її нукоємними й дорогими аналізами. Треба доплачувати господарствам за ризик, за придбання спеціальних машин і знарядь для біологічного землеробства. В західноєвропейських країнах екологічно чиста продукція коштує вдвічі-втричі дорожче за звичайну. Україні така надбавка поки що не під силу. І все ж у господарств має бути економічна зацікавленість, а не лише моральна.

ВУЗЬКЕ місце у виробництві екологічно чистої продукції — переробляння сировини. Свого часу були створені «монстри» з переробляння сільськогосподарської продукції для дитячого харчування, 2—3 заводи на всю Україну. Сировину для них тепер треба завозити за десятки й сотні кілометрів. І ці заводи диктують свої умови, за яких вони можуть чи не можуть прийняти вироблену господарствами сировину. І умови — не на користь трудівникам села.

Переробляння сировини треба наблизити до її виробництва. Було б доцільно на 3—5 господарств мати малогабаритні сучасні переробні модулі. Але це потребує інвестицій. Тому вважаємо за доцільне для початку в регіонах масштабного виробництва екологічно чистої продукції переорієнтувати державні переробні підприємства (молокозаводи, м'ясокомбінати, крупорушки, олійниці) на переробляння екологічно чистої продукції.

Для впровадження грунтозахисних технологій біологічного землеробства потрібна спеціальна техніка. Та сама, що й для грунтозахисного землеробства: плоскорізи, численні розпушувачі, голчасті й важкі дискові борони, ущільнювачі, зернові пресові й стерньові сівалки. Свого часу більшість із них закуповували в Казахстані та Західному Сибіру, а український «Одесагрунтомаш» робив плуги майже для всього тодішнього Союзу. Отже, потрібно переорієнтувати українські заводи сільськогосподарського машинобудування на випуск техніки для грунтозахисного й біологічного землеробства.

З урахуванням умов ринкової економіки доцільно організувати асоціацію господарств з виробництва екологічно чистої продукції. Асоціація могла б узяти на себе розв'язання таких питань:

навчити керівників, спеціалістів і хліборобів господарств застосовувати грунтозахисні технології біологічного землеробства й консультувати їх впровадження у виробництво;

вести сертифікацію виробленої екологічно чистої продукції, причому сертифікацію, якій вірили б покупці, яка була б на рівні західноєвропейських стандартів;

проводити дослідження з удосконалення грунтозахисних технологій [illegible]логічного землеробства, п[illegible]рки різних новацій, нових добрив, біостимуляторів росту, засобів біологічного захисту рослин, нових машин і знарядь, нових технологій переробляння сировини;

відстоювати правові й економічні інтереси господарств перед урядом і суспільством;

виступати представником господарств за кордоном з продажу екологічно чистої продукції і закупівлі сільськогосподарських машин, модулів переробної промисловості, екологічно чистих технологій для переробляння сировини, отримання ліцензій від уряду;

знаходити інвесторів для переробної промисловості: державних, вітчизняних, зарубіжних, домагатися пільгових кредитів;

оптово закуповувати машини, добрива, біостимулятори, меліоранти, посівний матеріал, проводити інкрустацію насіння і т. ін.;

організовувати продаж екологічно чистої продукції, постачання її державі за держзамовлення, у вільну торгівлю, аж до організації спеціальних магазинів для її продажу.

Вважаємо, було б доцільно зробити АТ «Обрій» базовим господарством цієї асоціації. На його досвіді вже вчилися і ще вчитимуться багато спеціалістів сільського господарства. На його полях Український національний аграрний університет уже багато років провадить стаціонарні й польові досліди зі становлення біологічного землеробства.

Розв'язання порушених нами проблем наблизить той час, коли Полтавщина стане заповідною територією з виробництва екологічно чистої продукції для дитячого, дієтичного й лікувального харчування. На благо людям і нашій державі.

Продиктовано в номер

Ще одна «Діамантова зірка» на небосхилі Донбасу

У костянтинівського заводу «Укрцинк» з'явився неабиякий шанс вийти нарешті із економічної кризи. В місто хіміків, що на Донеччині, із далекої Мексики надійшла звістка: спеціальний міжнародний комітет надав підприємству «Укрцинк» «Діамантову зірку якості». А це дає йому реальну змогу «пробити» свою продукцію на ринках Заходу, отже є у заводчан надія отримати конче потрібну валюту.

Розпочала роботу «Червона зірка»

Після вимушеної кількамісячної перерви відновило роботу найбільше кіровоградське підприємство — акціонерне товариство з виробництва сільськогосподарської техніки «Червона зірка». З'явилася впевненість у завтрашньому дні не лише в багатотисячного колективу, а й у вихованців та вчителів восьми дитсадків, ветеранів виробництва, яким допомагає підприємство. Розпочавши роботу, заводчани цілком розрахувалися з боргами, освоївши нові пневматичну бурякову, зернову та кукурудзяну сівалки. Крім посівної техніки, АТ «Червона зірка» випускає до 250 найменувань товарів народного вжитку, а до кінця року планує освоїти ще 30.

А виборці повернуться перед Різдвом

Місто Новояворівськ на Львівщині живе без мера. Двічі городяни намагалися обрати його, але бракувало голосів. Та політична свідомість тут ні до чого. Колишні працівники ВО «Сірка», що залишилися без роботи у зв'язку із значним скороченням виробництва, подалися на сезонні роботи до східних областей. Передбачається, що до Різдва вони повернуться, і 11 грудня вибори таки відбудуться. А поки що сесія міської Ради обрала заступників голови Ради і виконкому, хоча їхні кандидатури, як відомо, обираються за поданням голови. Чи не призведе ця ситуація до конфлікту в майбутньому? За попередніми прогнозами — ні. Бо в міській Раді більшість депутатів — заступники голови, в тому числі — члени УРП, та й кандидатв в мери Володимира Лошкомова також підтримує разом із більшістю городян ця партія. Залишилося почекати, допоки виборці зароблять на шмат хліба й повернуться додому.

Інвестиції вже в ембріоні

Форум по залученню іноземних інвестицій «Можливості і зміни в харчовій промисловості у східних областях України» зібрав у Луганську солідну аудиторію. Прибули посли Іспанії, Італії в Україні, відповідальні працівники Європейського співтовариства, президенти та директори багатьох іноземних фірм. Гості відвідали ряд підприємств і господарств Луганщини, ознайомилися зі станом місцевої харчової промисловості. Відбулася презентація проектів інвестицій у цю галузь. Зокрема, завдяки зарубіжній допомозі в області найближчим часом з'являться нові лінії з виробництва макаронів, надходитимуть саджанці елітних фруктових дерев, заморожені ембріони великої рогатої худоби для поліпшення якості поголів'я.

Прокуратура рятує банк

У Чернігові з санкції заступника прокурора області І.Пивовара заарештовано відомого бізнесмена В., котрий, узявши великий кредит в Елбімбанку і не повернувши понад три мільярди боргу, оголосив про банкрутство комерційної структури, водночас намагаючись із отриманими грошима виїхати до США. Розпочато слідство.

ЗАКОН ПРОСТИЙ: БАГАТШИЙ ПЛАТИТЬ БІЛЬШЕ

Серед багатьох інших явищ в Україні іноземців часто вражає зовсім незрозуміла різниця в цінах на деякі елементарні послуги: для громадян України — ціни одні, для іноземця — зовсім інші. Наприклад, квиток на залізницю з Києва до Берліна для українця коштує 61 долар 880 тисяч карбованців, для іноземця — 105 доларів; номер у столичному готелі «Москва» — відповідно 100 тисяч карбованців та 55 доларів; квиток до Києво-Печерської Лаври — 15 тисяч та 2 долари, фото- та відеозйомка там — 25 тисяч проти трьох доларів для іноземця.

Обійшовши та обдзвонивши з десяток київських готелів, я так і не добився однозначної відповіді на запитання: чим зумовлена така різниця в цінах? Скрізь запитання сприймали як посягання на право готелю брати з іноземця валюту.

— Я працюю в цій системі вже 20 років, — сказала директор готелю «Голосіївський» Лідія Мостицька. — Різні тарифи на проживання наших та іноземців були й раніше. І правильно: вони ж приїздять і сміються над нашими цінами, їм усе тут за безцінь. Не здавати ж їм номер за два долари...

До речі, готельні прейскуранти мають ще одну категорію цін: «для громадян СНД». «Такі ціни введено після аналогічних нововведень в Росії», — каже директор готелю «Театральний» Ігор Руденко. — В кожному готелі ціни для іноземців визначаються класом готелю, а рішення про їхнє запровадження приймає в кожному місті міська адміністрація».

Зовсім інший принцип розмежування цін на квитки міжнародних залізничних сполучень. «Для громадян України, а також для громадян інших держав СНД, ціни на такі квитки, по суті, пільгові, — пояснює провідний інженер міжнародного відділу «Укрзалізниці» Людмила Жигун. —Враховуючи їхню неплатоспроможність. Оплату за проїзд по нашій території їм встановлено за карбованці, по території «чужій» — за валюту. А іноземці платять за проїзд по нашій території валютою, а от тарифи й коефіцієнти для всіх однакові. Спрощено можна сказати так: іноземець платить купонну вартість білета доларами за курсом Національного банку України».

«Ми зареєстровані як об'єкт зовнішньоекономічної діяльності і маємо право брати з іноземців валюту, — це вже слова генерального директора музею «Києво-Печерська Лавра» Юрія Кибальника. — Але безпосередньо продаємо за валюту квитки лише «незалежним», так би мовити, туристам. І якщо іноземців привіз на екскурсію, наприклад, «Інтурист», то з нами він розраховується карбованцями за курсом Нацбанку. Щодо цін — я думаю, що для іноземця наші ціни не є великими. От я відвідав один з музеїв ФРН, так там вартість квитка 15 марок. А ми беремо лише 3 марки...»

Так-то воно так... І вболівати за іноземців нам зараз якось незручно, навіть смішно. Але щоб узяти валюту описаними вище способами — великого розуму не потрібно. Складніше зрушити з місця економічні реформи, після яких не треба було б вдаватися до всіляких хитрощів. А от з реформами у нас — самі знаєте...

Анатолій МАРЦИНОВСЬКИЙ.

Товариство кавалерів ордена Богдана

Оргкомітет із заснування Товариства нагороджених орденом Богдана Хмельницького створено в Кіровограді, повідомив член оргкомітету, кавалер ордена Богдана Хмельницького третього ступеня (а всього у нього 21 нагорода) колишній танкіст Михайло Кандідов. Товариство має намір зібрати відомості про всіх нагороджених цим орденом, щоб потім у каплиці, яку буде закладено наступного року на батьківщині гетьмана у Чигирині до 400-річчя з дня народження, увічнити імена героїв, нагороджених орденом його імені. Активну участь у цій акції бере обласна рада працівників кооперації, керівник якої Володимир Гришко днями зустрівся з гетьманом України Володимиром Мулявою, щоб заручитися підтримкою у збиранні інформації про героїв по всій Україні та створенні всеукраїнського товариства ордена Богдана.

На телефоні 24-99-91 в Кіровограді на зв'язок вийшли перші два кавалери ордена Богдана Хмельницького. Один з обласного центру, другий з Олександрійського району. Орден Богдана Хмельницького має три ступені і єдиний з усіх орденів Радянського Союзу має напис українською мовою.

Микола ВОЛОК.

Кіровоград.

Не той пішов депутат...

Завершилася перша сесія новообраної Рівненської обласної Ради. Широке коло питань обговорили депутати — екологічний стан, хід земельної реформи, утворення нового району, призначення ще одного заступника голови облради... Обласні парламентарії виявляли високу активність, рішення приймали досить швидко.

Аж ось, по обіді першого дня роботи сесії, підійшли до приватизаційного «питання». Заступник голови облради Юрій Луценко зачитав висновки комісії облвиконкому, яка перевіряла хід приватизації в області. Було висловлено серйозні звинувачення у всіляких порушеннях на адресу регіонального відділення Фонду державного майна, очолюваного Валерієм Марчевським. Пропонували навіть на період перевірки усунути його від керівництва.

Розгляд питання вимушені були продовжити наступного дня. Та ще напередодні виступив Валерій Марчевський і провів, так би мовити, невеличкий «приватизаційний лікнеп» — значна частина депутатів у тонкощах приватизаційного процесу ще не зовсім твердо орієнтується. А народний депутат України Василь Червоній, виступивши, підкреслив, що в метушні довкола приватизаційного процесу намагання усунути від керівництва Валерія Марчевського він пояснює не так «уболіванням за народ», як далекосяжними планами лівих політичних сил.

Гарячі дебати скінчилися прийняттям рішення, за яким Валерія Марчевського залишили у спокої, вищезгадувану комісію виконкому розпустили, а остаточне розслідування питання доручили відповідним постійним депутатським комісіям обласної Ради.

Не знайшло керівництво Ради «контакту» з депутатами ще в такому питанні — об'єднанні газети Ради «Вісті Рівненщини» з колишнім друкованим органом обкому партії газетою «Червоний прапор» (нині — екс-орган облдержадміністрації «Вільне слово»). Аргументи Романа Василишина, буцімто після «воз'єднання» значно зросте тираж обласної газети, не переконали народних обранців. Тираж, підкреслювали промовці, залежить не від кількості працівників, а від їхньої майстерності, чесності й принциповості. «Воз'єднання», одне слово, не вийшло. Не той, з'ясовується, нині депутат, не «одностайний».

Сергій МЕЛЬНИЧУК.

Рівненська область.

2. Найкращий час — незгаяний...

Доки спеціалісти «Авіаліній України» утрясали решту проблем, пов'язаних із купівлею «Боїнга», журналісти роздивлялися тамтешнє життя.

Хоч саме в той час світова преса висловлювала здогади про причини «невиходу з літака» Президента Росії, ірландські журналісти обійшли цей факт мовчанням. Може тому, що найактуальнішою темою дискусій у місцевій пресі була вереснева заява Ірландської республіканської армії (ІРА) про припинення вогню і початок мирних переговорів. Тож українські журналісти можуть вважати, що були присутніми на закінченні «неоголошеної війни», котра протягом 25 останніх років забрала життя у понад трьох тисяч чоловік.

Якщо держава на кожному кроці ставить пам'ятники і стели з прізвищами загиблих у боротьбі за свободу, значить, незалежність далася дорого. Проблема Ольстеру (північної частини острова Ірландія, що 1920 року відійшла до Сполученого Королівства Великобританії) протягом 70 років була найбільшим головним болем Ірландії та Великобританії. У 20-х роках серед населення Ольстеру переважали нащадки переселенців з Англії та Шотландії, що сповідували протестантизм. Марші протестів католиків розпочалися тільки у 1968-69 роках, коли прийшло нове покоління, яке заявило про свої права. Досить швидко емоції переросли у терористичне протистояння обох сторін. І 1969 року Англія, щоб запобігти громадянській війні, ввела в Ольстер свої регулярні війська.

Тому те, що 1 вересня ІРА, військове крило партії Шинн фейн, яка зарекомендувала себе як наймогутніше підпільне терористичне формування, раптом висловилася за «справедливе і мирне врегулювання

Мандрівки

конфлікту», ірландська сторона вважає чи не найбільшою своєю дипломатичною перемогою за останній час.

Прем'єр-міністр Ірландії Альберт Рейнольдс зумів досить вдало провести переговори з керівниками Шинн фейну щодо підготовки конференції «Заради миру й примирення», і, очевидно, вона відбудеться ще до кінця жовтня у Дубліні. Що це справді важливо для Ірландії, переконав випадковий знайомий, з яким розговорилася в одному з барів у Лімеріку. Чоловік чекав на появу первістка і, дозволивши собі з такої нагоди кілька кухлів пива, зізнався, що в 70-х роках у Північній Ірландії в нього загинув близький товариш. І якщо у нього народиться син, то неодмінно назве його Альбертом, на честь Прем'єр-міністра, зусиллями якого вдалося зупинити нарешті це кровопролиття.

Воістину, національними героями не народжуються, ними стають, коли цього вимагає народ та історія. І тоді по всьому світові народжуються маленькі Михасики, на честь людини, що поклала край холодній війні, і Альбертики, які пишатимуться своїм тезком, коли почнуть щось розуміти. Проте, щоб дитина виросла, потрібен час. За словами Прем'єр-міністра Ірландії Альберта Рейнольдса, «час потрібен і для того, щоб перемир'я стало справжнім миром».

Нині між керівництвом Ірландії та Великобританії тривають переговори, і принципових розбіжностей щодо врегулювання ольстерської проблеми немає. Прем'єр-міністр Ірландії запропонував зменшити кількість військових на території провінції, а також відкрити кордони між Ірландією та Північною Ірландією.

Прем'єр-міністр Великобританії Джон Мейджор у свою чергу оголосив про зняття заборони на трансляцію виступів представників партії Шинн фейн, а також пообіцяв, коли переговори пройдуть успішно, провести у провінції референдум. За що пропонуватимуть голосувати північним ірландцям, поки що невідомо, так само як і не називають точної дати референдуму. Але певне напруження у відносинах між обома державами буде знято.

Одне слово, в Ірландії вважають, що найкращий прапор — той, під яким не ллється кров, найкращі політики — ті, яким вдалося припинити ворожнечу, а найкращий час — той, який не згаяно. У ті дні, коли «Авіалінії України», вирішуючи свої (тобто українські) справи, завітали до Ірландії, її міністр закордонних справ виголосив сакраментальну фразу: «Сьогодні існує колосальна можливість для встановлення миру, і цю можливість треба використати до кінця». Навряд чи в Ірландії знайдеться людина, що з цим не погодиться.

Наталя ФІЛІПЧУК.

Київ—Шеннон—Лімерік—Київ.

А як у них!

Угорщина: країна самогубців?

«Викинулася з вікна», «розрізала вени», «кинувся під поїзд», «отруїлась газом», «повісився», «застрелився»... Такі трагічні повідомлення часто з'являються на сторінках угорської преси. І хоча безмежно стомлені від життя люди чинять самогубства в усіх країнах, Угорщина, за офіційною статистикою, посідає перше місце в світі за числом осіб, які добровільно розлучилися з життям.

Щороку в країні кінчають життя самогубством понад 4 тисячі громадян, і в перерахунку на кожні 100 тисяч населення це найбільший показник на планеті.

Що примушує угорців частіше за інших накладати на себе руки? Однозначної відповіді на це запитання не дають ні соціологічні дослідження, ні медики, ні психологи.

Угорський феномен навряд чи можна пояснити причинами, що криються у суспільному устрої країни чи національній економіці. Угорщина «лідирувала» за кількістю самогубств ще з часів «соціалістичного будівництва» епохи Яноша Кадара. Не змінився цей сумний для нації показник і після чотирьох років, що минули від моменту зміни політичного режиму, хоча вона пройшла тут без соціальних бур і потрясінь, безболісніше, ніж в інших колишніх соцкраїнах.

Учені запевняють, що високий відсоток самогубств не можна пояснити складностями економічної ситуації в країні. Насторожує, правда, та обставина, що найбільше самогубств реєструють у Східній Угорщині, яка поступається за рівнем розвитку іншим районам країни. Тут, наприклад, зафіксовано найвищий відсоток безробіття економічно активного населення. В деяких областях він перевалив за 20 відсотків. Проте це, на думку фахівців, усе-таки не дає однозначної відповіді на запитання про те, чому жителі Східної Угорщини кінчають життя самогубством удвічі частіше, ніж Західної.

І ще одна цифра. Дві третини самогубців — чоловіки віком від 30 до 40 років.

Психологи безрезультатно б'ються над розв'язанням трагічної загадки. Своє власне дослідження проблеми розпочала й церква. Так, реформатський священик із міста Ходмезевашархей шляхом багаторічного й старанного вивчення «родоводу» своєї пастви встановив, що в деяких сім'ях протягом кількох поколінь усі чоловіки кінчали життя самогубством через повішення.

А психіатри схильні бачити за тривожним явищем насамперед неадекватність самооцінки, дисгармонію у взаєминах між батьками й дітьми, надмірне захоплення алкоголем, психологічну депресію.

І останнє. В румунській Трансильванії у 1993 році 90 відсотків самогубств припадало на долю угорської національної меншини. Та ж сама картина і в інших сусідніх країнах, де компактно проживають етнічні угорці. Може, причини явища криються в особливостях національного характеру? Багато хто схильний притримуватися саме такого пояснення.

Сергій ЖИРНИХІН.

Будапешт.

Фотофакт

Там, де лежать мільярди

Щодня сотні мільйонів рублів залишають сховища Головного управління Центробанку Росії в Москві, щоб, здійснивши повний цикл — через банки міста на підприємства, звідти до кишень громадян, потім до торговельних точок,— знову повернутися за ці ж сталеві двері.

Систему сховищ ГУ ЦБ відпрацьовано роками, й саме вона, спрацювавши як розподільний клапан, дала можливість помітно пом'якшити в російській столиці кризу з готівкою, що вразила країну. В Москві затримки з виплатою зарплати були значно менш тривалі — не так масові, як у більшості інших регіонів, і це тоді, коли сховища московського управління Центробанку забезпечують грошима не тільки столицю, а й допомагають значній частині Росії, аж до Уралу.

Отже, сховища ГУ ЦБ в Москві — до речі, забиті зараз грішми по саму стелю — не тільки зберігають «готівку», а й примушують її крутитися. Без цього довелось би в багато разів збільшити потужності Держзнаку. Та коли економіка й надалі не даватиме товарів, то жодні хитромудрощі не врятують — з усіх верстатів країни справно працюватиме лише друкарський на Держзнаку.

На знімку: відвантаження готівки до банків Москви.

Фото ІТАР—ТАРС.

Вони поклоняються сатані

Секта сатаністів, що діє в провінції Вільна оранжева держава в ПАР, займається виготовленням свічок з людського жиру для своїх чорних мес. Як повідомив у п'ятницю в Йоганнесбурзі експерт південноафриканської поліції з сатанізму полковник Кобус Йонкер, поліції виявили ці свічки під час обшуку в підземному водостоці в адміністративному центрі провінції — місті Блумфонтейн. Саме там секта місцевих сатаністів звичайно збиралася для здійснення своїх обрядів.

«Секта такого самого типу, як ми нещодавно розкрили в Преторії, орудує в Блумфонтейні, — сказав К. Йонкер у розмові з журналістами. — Сатанисти Блумфонтейна також діють у підземному водостоці завдовжки близько кілометра. Вони виготовляють свічки для використання у своїх чорних месах, витоплюючи жир з людського тіла». Для цього, за словами полковника, сатаністи або вбивають когось, або беруть плоть раніше померлої людини. Те, що свічки виготовлені з людського жиру, підтвердили підсумки судово-медичної експертизи.

К. Йонкер зазначив, що секта в Блумфонтейні налічує близько 40 учасників віком від 18 до 25 років. На тому самому тижні полковник та його група з боротьби з сатанізмом розкрили секту в передмісті Преторії, котру очолює 17-річний «верховний священик». До цієї організації були втягнуті до 60 дітей. Поки що не проведено жодних арештів. Поліція продовжує розслідування.

За законами Південної Африки, поклоніння сатані не є злочин. Сатаністи можуть зазнати кримінального покарання лише за жорстоке поводження з тваринами чи з дітьми.

За інформацією «Рейтер».

Коментар

Як швидко дійдемо компромісу?

«Ви бачите еволюцію американської політики по відношенню до України», — ця фраза, сказана заступником помічника міністра оборони США Глорією Дафі під час зустрічі з Головою Верховної Ради України Олександром Морозом, певною мірою може стати епіграфом до подій цього тижня, який з огляду на міжнародні контакти можна назвати американським.

За п'ять днів Україну відвідали делегація Фонду підтримки підприємництва для західних незалежних держав, спеціальний представник Президента Клінтона з питань контролю над озброєнням, нерозповсюдженням ядерної зброї та роззброєнням Томас Грехем, вже згадана заступник помічника міністра США Глорія Дафі, а заступник керівника дослідницької служби Конгресу США Уїльям Робінсон саме цього тижня підписав угоду про співробітництво його служби з Президією Верховної Ради України. Звичайно, важко втриматися від спроби знайти в такому збігові певну закономірність.

Бажання якнайшвидше залучити Україну до лав учасників Договору з нерозповсюдження ядерної зброї і зусилля американських політиків у цьому напрямку не є чимось новим. І річ тут не лише в тім, що ядерний клуб — чи не єдиний з клубів зацікавлений у зменшенні кількості своїх членів. У даному разі мова йде про долю самого Договору. Цей документ, створення якого наприкінці 60-х років ініціювалося США, було підписано у 1970 році. Згідно зі статтею 10.2 цього документа він має термін дії 25 років — отже, незабаром втрачає чинність.

Однак існує порядок, за яким цьому документові може бути надано статус безстрокового. Для цього досить, щоб представники країн-учасниць проголосували за це простою більшістю — саме такий варіант сьогодні пропонують США. Бо якщо цього не станеться і буде вирішено внести до тексту Договору поправки, їх мають затвердити парламенти усіх країн-учасниць. «Це може зайняти багато років, протягом яких майбутнє Договору буде невизначено», — сказав з цього приводу Томас Грехем під час «круглого столу» з журналістами.

Можливе приєднання України до Договору не лише ймовірний потенційний голос за надання документові статусу безстрокового (за що зі 165 країн-учасниць на сьогодні висловлюються лише 60), а й усунення прецеденту для інших країн, таких, як, приміром, Іран, котрі вважають, що Договір має надати більше гарантій безпеки з боку ядерних держав неядерним, першим з яких слід чіткіше визначити лінію на ліквідацію своїх арсеналів.

Цього прагне і Україна, проте сам прецедент полягає у тому, що жодна стаття Договору взагалі не передбачає варіантів, коли б держава добровільно позбавлялася потужного ядерного потенціалу. А отже, у разі вимог України це може стати ще однією підставою наполягати на внесенні поправок до тексту документа. У той час як США, зовнішня політика яких завжди відзначалася виваженим прагматизмом, не можуть не розуміти, які дипломатичні та фінансові зусилля знадобляться, щоб удруге зібрати учасників Договору «під одним дахом».

Безумовно, останні події в українському парламенті не могли не підштовхнути США активізувати зусилля на пошуки компромісу в цьому напрямі.

Показовим є те, що в американському керівництві, здається, більше розуміння знаходить теза про необхідність надання реальної підтримки економічним реформам в Україні не лише на словах, а й на ділі. Без неї швидкий успіх у розв'язанні «ядерних» проблем бачиться малоймовірним. Про це свідчить і приїзд саме зараз в Україну делегації Фонду підтримки підприємництва для західних незалежних держав, з серйозною програмою інвестування.

Словом, усе свідчить, що відносини між Україною і США мають усі шанси перейти в іншу площину. Великою мірою їх розвиток залежатиме від політичної гнучкості наших лідерів. У цьому контексті доречно буде навести слова заступника глави українського парламенту Олега Дьоміна: «Звичайно, імідж України залежить від виконання нею зобов'язань стосовно ядерної зброї. Але, на мою особисту думку, він не меншою мірою залежить від того, яку компенсацію за це буде одержано».

Тимофій ПРОКОПЕНКО.

Богдан ГУБСЬКИЙ: «Нашим бізнесменам Казахстан довіряє і пропонує співпрацю»

Угоди, недавно підписані урядовою делегацією України в Казахстані, стали тими першими ластівками на Сході, які мають твердий намір зробити весну. До того ж обопільну. Адже Казахстан, так само, як і Україна, страждає від розриву колишніх тісних економічних зв'язків. І до цьогорічних урядових українсько- казахських переговорів, незважаючи на немалі попередні зусилля, ніщо на краще у взаємозв'язках наших держав, на жаль, не змінювалося. У результаті замість ситуації, коли Казахстан був другим після Росії споживачем продукції українського машинобудування і хімії, панувала прямо протилежна: поставки між нашими державами, у тому числі і ресурсів, фактично нульові.

Чи ж удалося нашій урядовій делегації зв'язати розірвані ниточки економічних відносин? На ці та інші запитання відповідає член делегації, голова Ради директорів Українського промислово-фінансового концерну «Славутич» Богдан ГУБСЬКИЙ.

— Пане Губський, яка основна мета вашої поїздки в складі урядової делегації до Казахстану?

— Встановити зв'язки і кооперацію не тільки на державному, а й на рівні підприємств. Як торгувати — ми знаємо, і є чим.

— Які, на вашу думку, найважливіші з укладених між Україною та Казахстаном угод?

— Угода про виробничу кооперацію. На думку спеціалістів, вона буквально розв'язує руки господарчим суб'єктам, звільняє їх, у разі поставки товарів у ці країни, від податків на добавлену вартість, акцизів, мита. Важко переоцінити й значення угоди про економічну інтеграцію України та Казахстану в галузях важкої промисловості, яка буде діяти до двохтисячного року. Її реалізація якраз відновить перервані зв'язки. А основоположним документом стала міжбанківська угода, що дає змогу відкривати господарчим суб'єктам субрахунки в національних валютах. Завдяки чому відпадає потреба в переміщенні національної валюти через державні кордони, знімається проблема неплатежів, предоплат, митних бар'єрів.

— Але ж між нашими державами, так само, як майже з усіма країнами СНД, й до цього були урядові угоди, проте документи не працювали. Чим саме відрізняються нинішні міжурядові. та міжбанківські угоди і що їх зробить реальними?

— Саме нині (вперше) Україні удалося укласти урядові економічні угоди з урахуванням світової практики, на принципах Генеральної угоди про тарифи і торгівлю (ГАТТ). До речі, це одразу ж оцінили економічні експерти.

— Який напрямок у майбутніх відносинах буде найважливішим?

Основною проблемою сьогодні є постачання з Казахстану в Україну тих видів сировини, якої вона потребує в першу чергу: кольорових металів, міді, олова, свинець; по-друге, нафти і нафтопродуктів, а також дуже багато виробів промисловості. З другого боку, Казахстан нині потребує українські тепловози, паровози, продукцію машинобудування, труби і багато іншого. Є чим торгувати. Але основна проблема полягає в неплатежах. Національна валюта — в Казахстані теньге, а в Україні карбованець — неконвертована. Тобто ми сьогодні не можемо за теньге купити стільки доларів, скільки нам потрібно, так само, як і за купони. Отже, основна проблема — не те, що і як вивозити, а те, чим і як платити. Найвірогідніша схема роботи така: в Україні за карбованці купуємо товар, веземо в Казахстан, там продаємо — і за виручені гроші купуємо ті ж мідь, олово, свинець.

— Що дасть міжбанківська проблема, яка вирішуватиметься, — проблема платежів і переказу грошей з України в Казахстан і навпаки?

— Банківська система — це кровоносна система будь-якої держави. Нині вона між Україною й Казахстаном розірвана. На це було дуже багато причин: і політичних, і економічних. Міжбанківська угода дасть можливість не перетворювати теньге в карбованець чи навпаки, а розв'язати проблему платежів через виробничу кооперацію і прямі угоди між підприємствами про постачання продукції. Казахські підприємства зможуть відкрити рахунки в українських банках, а українські — в казахських.

— Яка роль у казахсько-українських економічних відносинах відводиться комерційним структурам?

— Одна з основних. А держава братиме на себе головні контрольні функції, звичайно. Адже комерційним структурам часто зручніше і кредит узяти, і вони гнучкіші. До речі, Казахстан просить перейти на економічну співпрацю саме через комерційні структури, пропонуючи створити українсько-казахські торгові доми. Тож для українських бізнесменів відкрився східний ринок. В Україні з'явилася реальна можливість зрушити взаємовідносини зі Сходом з мертвої точки. Не треба придумувати щось нове, треба відновити ті зв'язки, які існували багато років. А важлива роль у цьому відводиться саме бізнесменам.

Інтерв'ю вела Людмила ФІСЮН.

ВІД ЗАСІВУ ДО УЖИНКУ

Економічні негаразди негативно позначаються і на освітніх закладах. Зокрема у великій скруті аграрна освіта. У пресі чомусь мало приділяють уваги галузевим вузам, їхнім досягненням, навіть про вузи-ювіляри мало пишуть.

Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут — найстаріший навчальний заклад у західному регіоні. Історія інституту започаткована сільськогосподарським факультетом Українського університету імені Симона Петлюри, очолюваного всесвітньовідомим ученим і політичним діячем того часу Іваном Огієнком (1919 р.).

З часу постійної прописки (1954 р.) інституту в нашому місті підготовлено близько 20 тисяч агрономів, зоотехніків, інженерів, ветеринарних лікарів, економістів та бухгалтерів, що у 25 разів більше, ніж за довоєнні роки.

Нині на 25 кафедрах 7 факультетів 4650 студентів. Тут працюють 340 викладачів, більша частина яких має вчені ступені та звання. Серед них 2 академіки, 10 професорів, 11 докторів наук. Незабаром ще 5 викладачів захищатимуть докторські дисертації.

Практичне засвоєння теоретичних знань студенти здійснюють на кафедрі виробничого навчання, створеній минулого року, в учбово-дослідному господарстві, на кращих сільськогосподарських підприємствах Хмельницької, Чернівецької, Тернопільської та Івано-Франківської областей.

В інститутській аспірантурі готуємо науково-педагогічне поповнення з восьми спеціальностей. Плідно працюють створені при вузі проблемні наукові лабораторії: гречки, біотехнології відтворення сільськогосподарських тварин, генетики і селекції сої, ходових систем сільськогосподарських машин, науковими керівниками яких, відповідно, є академіки О.С.Алексеєва, В.А.Яблонський, президент Української академії аграрних наук О.О.Созінов, професор І.І.Водяник.

Творчі контакти з науково-дослідними і учбовими закладами Польщі, Китаю, Японії, США, Канади, Данії сприяють науковим дослідженням викладачів і студентів нашого вузу.

Зауважу, що, попри всі негаразди, освіта взагалі і вища школа зокрема поки що зберегли себе. Але чи надовго? Стосовно нашого інституту скажу відверто: найбільша загроза нам — з боку матеріально-технічної бази, на поліпшення якої ось уже 2 роки нам ніхто нічого не виділяє. Як, скажімо, вчити майбутнього інженера на старій техніці, ветеринарного лікаря без належного обладнання та медичних препаратів? Аби сьогодні зберегти вищі учбові заклади, потрібно насамперед придбати нове обладнання, реконструювати приміщення. Бо хто затіває вузівські новобудови, той дуже смілива людина. Уже кілька років із шкури пнемось, аби завершити корпус економічного факультету, та все не так просто. А обіцяні нашому вузу-ювіляру Мінсільпродом 9 мільярдів карбованців не надійшли, і невідомо, коли надійдуть.

Певну допомогу, на що ми сподіваємося в ювілейні дні, все ж таки нададуть місцеві органи, міністерства, адже чимало керівних посад обіймають наші вихованці.

Окрім повсякденних клопотів маємо й певні здобутки, добрі начала і ужинки. У Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті, який по праву міг би давно стати аграрним університетом чи академією, є все для цього. Та й у західному регіоні такий заклад не завадило б мати. Сьогодні поки що працюємо за інститутським статусом. Справді, наша матеріальна база, кадровий потенціал, структура вузу, на наш погляд, дають підставу стати аграрним університетом чи академією. Тим більше що вже другий рік у складі інституту успішно працює військово-інженерний факультет, який міг би вирости в вуз при академії. Ми провадимо відповідну роботу і сподіваємось на підтримку Міносвіти України щодо якнайшвидшої акредитації нашого вузу.

Важливу роль надаємо і формуванню соціального інтелекту студентів. Як було раніше — відомо всім. Чотири роки тому на базі кафедр суспільних наук створено факультет соціально-гуманітарної освіти. Саме тут опановують досягнення світового й вітчизняного гуманітарного знання в усьому його багатстві і різноманітності. Для формування екологічної культури студентів на цьому ж факультеті створили кафедру екології. Важливе місце в соціалізації майбутніх спеціалістів займає інститутський музей, експозиція якого докорінно оновлена.

За умов знецінення вищої освіти все ж таки труднощів із набором до нашого інституту не маємо, щорічно виконуємо державне замовлення, а також учимо на контрактній основі. Характерно й те, що 90 відсотків молодих людей — із села, які прагнуть, здобувши аграрну освіту, повернутися в село.

Наші крила і щастя — в студентах!

Михайло САМОКИШ,
ректор
Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту.

Конвеєри — на конвеєр

Перед машинобудівниками України було поставлене завдання — опанувати випуск шахтного устаткування, яке вироблялося поза межами держави. За це взялися 23 заводи, що входять до складу корпорації «Укрвуглемаш», а також ряд інших машинобудівних підприємств. Виробниче об'єднання «Луганськтепловоз» розпочало випуск скребкових шахтних конвеєрів нової модифікації. Перший зразок конвеєра має 207 метрів довжини і удвічі потужніший за попередника: здатен транспортувати 6,1 тонни вугілля на хвилину.

Вартість нового конвеєра чимала — близько 6,5 млрд карбованців. Але директор корпорації «Укрвуглемаш» Володимир Кравцов, який є замовником і виділив кошти для випуску конвеєрів, не має сумніву, що попит на них буде чималий завдяки високій надійності, продуктивності: десь 45—50 штук куплять тільки вугільні підприємства України. Напевне захочуть придбати їх і в Росії, де конвеєри такого технічного рівня не випускають.

Анатолій КОБЕЛЬНЮК.

Луганська область.

Фотофакт

20 років з часником

20 років завідувач кафедри овочівництва Уманського сільськогосподарського інституту, кандидат наук, доцент Володимир Лихацький присвятив часнику.

1990 року для Лісостепу України був районований сорт ученого Софіївський. Він вирізняється високою врожайністю. Як засвідчують досліди, його можна одержувати по 110—120 ц/га. Під час випробування на Черкаській сортодільниці одержано 80 ц/га за високої товарності. У виробничих умовах можна отримувати не менш як по 60—70 ц/га.

На кафедрі овочівництва займаються елітним насінництвом часнику цього сорту. Цей насінневий матеріал розповсюджують в господарствах Черкаської, Вінницької, Тернопільської та інших областей регіону. Часник з нього добре зберігається, скажімо до квітня—травня можливе використання його у харчуванні і навіть для висаджування.

Автор сорту разом із співробітниками кафедри і студентами продовжує селекційну роботу. У дослідах використовують майже сто сортозразків, провадять пошук продуктивних клонів, розмножують їх та оцінюють.

Олександр САКУРА.

На знімку: чотирикурсники на збиранні часнику радяться із завідувачем кафедри овочівництва Володимиром Лихацьким.

Фото Василя МЕЛЬНИКА.

Як ми живемо? Факти • Події • Коментарі

БАТАЛЬЙОНИ ПРОСЯТЬ... КАРТОПЛІ

Ви знаєте, який найбільший клопіт у генерала Кипариса? А в його заступника полковника Стрюка? Чи в будь-кого з керівництва Полтавського вищого командного училища зв'язку? Де взяти картоплі для особового складу? На зиму її потрібно 370 тонн. А поки що нашкребли з горем навпіл лише 200. Отож найбойовішим з бойових завдань є сьогодні пошук картоплі.

— Усі труднощі в заготівлі городини — через брак коштів, — ділиться щоденними турботами генерал-майор. — Училище грошей не має, тому їздимо по колгоспах і жебраємо: там цибулю, там капусту, там моркву. Відпускають під моє чесне слово. Але якщо сьогодні мені ще вірять, то як буде завтра?

Смачна і калорійна їжа в армійському побуті — проблема чи не найголовніша. Начальник їдальні старший прапорщик Луценко це розуміє як ніхто інший і тому, за його ж висловом, крутиться, як муха в окропі.

— З голоду ще ніхто не помер. А як годуємо? Скуштуйте, коли є бажання.

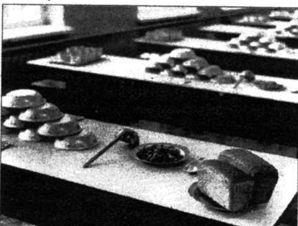
Обмежуюсь вивченням меню. З першого погляду асортимент досить широкий: салати, суп, борщ, є навіть молочне, смаженина, риба, гречана каша, масло, цукор, чай. Не гірше, як на курорті!

— На зиму вже припасли вдосталь овочів, є навіть солоні огірки і томатний сік. Лише з картоплею біда: обмаль її, а та, що в сховищах, дуже дрібна. Чимало продуктів одержуємо із свого підсобного господарства.

Їдальня простора, але інвентар пошарпаний, аби не сказати бідний. Столи і стільці латані-перелатані.

А як у казармах? Курсант Чумаченко карбує, як по писаному:

— Гарно живемо. У лазні вчора були. Білизну міняють регулярно. Харчують добре, є магазини і «чопок», тобто буфет. Там кава, тістечка, пиріжки. У казармах — телевізори, куточки відпочинку з акваріумами.

Газети одержуємо — «Народну армію», «Голос України», «Січ».

Проте все — це той мінімум, який не дотягує і до статутних вимог. Бо білизна на ліжках і курсантах хоч і свіженька, та вже ношена-переношена. Підшитись нічим. Отож старі простирадла на підкомірці ріжуть, як у війну на бинти. Взуття також старе. Батьки нерідко до самого генерала звертаються, аби видав нові чоботи. А в генерала що, склад у кабінеті? Зима на порозі, а перший курс повністю без шинелей. На все потрібні гроші, гроші, гроші... А їх немає. Училище у боргах по самі вуха. Навіть за парадну форму для щорічних випускників не розраховувалося сповна. А як не латай-перекроюй старе, новим воно не стане.

Швачка Ольга Голобородько трудиться тут двадцять третій рік, але такої скрути не пригадує. Вважай, сама все училище обшиває, а зарплата — 175 тисяч карбованців.

— Хто зачує, так одразу тікає. А мені до пенсії два роки залишилось... Та й звикла...

Інша проблема — поточне утримання приміщень. В туалетних кімнатах вже давно треба замінити сантехніку, кахлі, труби. Там прорвало, там тече — не косметичний, а капітальний ремонт потрібен. Знову ж таки, за які кошти? У трьох гуртожитках дах тече, його своїми силами не залатаєш. Щоправда, цього літа один, як зуміли, перекрили, але не все може і такий численний чоловічий колектив.

— Ми за три роки не одержали на утримання казарм ні карбованця, — розповідає комбат полковник Лялін. — Отож життя і побут облаштовуємо, як можемо, самі. Тут інший аспект проблеми небезпечний. Наші випускники — майбутні офіцери — через рік-два підуть у війська. І побут училища має бути тим зразком, який вони вимагатимуть і у своїх підлеглих в армії. А який тут зразок? Курсанти фактично позбавлені можливості розвивати свою індивідуальність: побути наодинці, подумати, почитати. Хоча віримо: труднощі тимчасові.

У генерала менше оптимізму. Може, і від того, що клопоту більше.

— Із ситуації, що склалась, бачу єдиний вихід: скорочення армії. Хай вона буде наполовину, на дві третини меншою, але забезпечуватись повинна від «а» до «я». І державою, а не якимись комерційними структурами. Тоді і настрій, і віддача будуть бойовими.

Може, невдовзі побажання генерала і збудуться. А сьогодні необхідно думати про хліб насущний. Хай пісний і не зі скатертини. А особливо — про картоплю...

Григорій ГРИНЬ.

Полтавська область.

Антиреклама

«Кент» привабливий, але шкідливий

Прес-служба Державного Комітету України у справах захисту прав споживачів повідомляє: з метою перевірки якості товарів народного споживання спеціалістами Комітету на складі українсько-турецького СП «Укен ЛТД» (Бровари) було відібрано зразки жувальних гумок семи найменувань виробництва турецької фірми «Кент». Їх направили до Українського науково-дослідного інституту екогігієни і токсикології імені Л.Медвідя для токсикологічних досліджень.

Науковці встановили, що всі без винятку зразки жувальних гумок містять у собі небезпечні токсичні речовини, рівень міграції яких перевищує допустиму норму в декілька разів. Так, зокрема міграція свинцю перевищує допустимий рівень у 2—4 рази. Крім того, з усіх проб жувальних гумок виявлено виділення таких токсичних речовин, як дітіокарбамати, зокрема тіурам, а також речовини (тетраметилтіосечовина, цимат), які здатні нітрозуватися у сполученні з слиною, що не виключає можливості утворення канцерогенних нітрозамінів.

Отже, жувальні гумки виробництва фірми «Кент», які так приваблюють споживача, особливо дітей, є небезпечними для здоров'я. Тому Держспоживзахист зобов'язав СП «Укен ЛТД» припинити реалізацію на території України зазначених семи найменувань жувальних гумок виробництва турецької фірми «Кент», вилучити їх з торгівлі.

Тролейбусна лихоманка

Такої лихоманки, що спостерігається на тролейбусних зупинках Херсона, мабуть, ніде немає. На всіх 14-ти маршрутах (а це майже 200 кілометрів шляху) пасажири беруть машини штурмом. Зойки людей на тлі розбитих окулярів, пошматованих сорочок, зім'ятих валіз сповнюють повітря. А он, обабіч шляху, тягнуться довгі піші ланцюжки громадян, яким набридло штовхатися ліктями, — від гідропарку до центра міста, від віддаленого Шуменського мікрорайону до Таврійського, до приміських сіл. За твердженням місцевих соціологів, гостра транспортна проблема Херсона може спричинити масовий вибух невдоволення серед городян.

Новообрані депутати, міськвиконком прагнуть цього не допустити. Вони аналізують ситуацію, зібрали інформацію про кожний автобусний парк, тролейбусне управління. Було чого вхопитися за голову! Лише тролейбусники перевезли за останні 8 місяців на 4 мільйони 354 тисячі пасажирів менше, ніж торік. Начальник управління Яків Грагер тим часом має пояснення: мовляв, надворі економічна криза, коштів обмаль — про яке поліпшення роботи тролейбусів можна говорити? Аргумент про «кризу» справді нині модний, особливо в різних відомствах. Інколи вам викладуть цілу філософську концепцію того, як ми, тобто Україна, дійшла до ручки, як важко живеться. Не забувають при цьому кивнути у бік Росії — там краще, там уряд дбає. Стривайте, шановні керівники! А що ви зробили для того, щоб підприємство працювало нормально?

— Випрошування коштів — пошесть, від якої треба боронитися, наче від холери, — розповіли у фінансовому відділі Херсонського міськвиконкому. — Тому самому тролейбусному управлінню за 8 місяців нинішнього року з міського бюджету виділено 26 мільярдів 745 мільйонів карбованців. Фактично ми цілком узяли його на своє утримання, бо названа сума — це 96 відсотків усіх витрат управління. І куди ж пішли надані кошти?

Управлінці роздули апарат, штати контролерів, левову частку вливань із бюджету міста використано для підвищення заробітної плати. У водіїв, штатних апаратників щомісячна платня наполовину вища від середнього показника по галузі. Менш як про півтора мільйона ніхто й говорити не хоче. «Або платіть, або розраховуємося», — погрожують водії. Декотрі давно забули, що заробітну плату треба заробити. А коли на лінію виходить мізерна кількість тролейбусів, коли місто перетворилося у суцільний потік пішоходів, коли роботу транспорту фактично паралізовано, то жодні «модні» аргументи не рятують.

Причому, автобусники в цілому теж копіюють стиль роботи тролейбусників. Наприклад, машинний парк АТП 16528 використовують лише на 49,5 відсотка, кількість перевезених пасажирів зменшено на третину. Зате штати автопідприємства зростають, зарплата — теж. Вона теж найвища в цілому по галузі. Ми не від того, щоб працівники мали хорошу зарплату. Але...

Ось рядки з подання обласного товариства захисту інтересів і прав споживачів на адресу міськвиконкому: «Перевірка роботи міського пасажирського транспорту виявила найгрубіші порушення в обслуговуванні. Водії відкривають лише двоє дверей з чотирьох, позбавляючи переваг під час посадки до салону інвалідів, вагітних жінок, дітей тощо. У дверях штучно створюється тіснява. Задні майданчики машин зайняті запасними колесами. Автобуси масово покидають маршрути, як і тролейбуси, не дотримуються графіків руху, що призводить до величезного скупчення людей на зупинках. Висаджують пасажирів там, де водієві заманеться...»

— Покладемо край цьому знущанню, — прокоментувала сумні факти голова міськвиконкому Людмила Коберник. — Якнайскоріше придбаємо 20 нових тролейбусів, уже вийшли на лінію 17 додаткових машин. Практику використання бюджетних коштів не на поповнення основних фондів транспортників, а на внутрішні потреби припинено. Вже підписано розпорядження міськвиконкому про запровадження в Херсоні безплатного проїзду на міському транспорті. Ми фінансуватимемо його, і на основі укладених договорів виконкому з підприємствами диктуватимемо свої умови щодо управлінських структур, графіків руху, взагалі транспортної політики. Очікується бурхлива сесія з цього питання.

... Цими днями городяни були приємно здивовані, коли почули на світанку, як ожили вулиці від тролейбусів, що через проміжки часу пролітали по них. Зажевріла надія: нарешті не ходитимемо пішки на товкучку!

Іван КАЛИНИЧЕНКО.

Херсон.

Культура

«Я Довженкові повернув... Довженка»

Саме так, лаконічно і точно, охарактеризував свою роботу над документальним фільмом «Довженко. Щоденник. 1941-1945 роки» автор сценарію і режисер цієї стрічки Микола Вінграновський.

Як відомо, у буремні дні війни Олександр Довженко зробив два фільми про визволення рідної землі від фашистської нечисті — «Битва за нашу Радянську Україну» і «Перемога на Правобережній Україні та вигнання німецьких загарбників за межі українських радянських земель». То страшні документи жорстокого воєнного часу, з яких постає передусім трагедія українського народу. То чисте золото правди, від якої здригається серце і обливається кров'ю. То кадри, відзняті в самому горнилі, в самому пеклі неймовірних руйновищ і страждань фронтовими операторами, з якими Митець з перших днів війни міряв фронтові дороги. Кожен другий з тих сміливців не дожив до Перемоги — загинув. Але залишилися уражаючі кадри, залишилася назавжди на плівці наша трагічна історія.

До речі, обидва ці Довженкові фільми так і не потрапили на широкий екран — по суті, вони невідомі і для нинішнього глядача.

Відомий письменник і кінорежисер Микола Вінграновський «реставрував» ці документальні шедеври по-своєму. Він з кадрів цих фільмів, показ яких займає майже три з половиною години, змонтував один — 50-хвилинний. А замість дикторського тексту, написаного Довженком, подав фрагменти із «Щоденника» Митця, які сам і читає.

Чому Микола Вінграновський пішов таким шляхом, що спонукало його до того? «Довженко, — сказав режисер на своєму творчому вечорі в «Українському домі», — жив у конкретних берегах політичного часу. І піти на відвертий спротив тодішньому режимові — означало приректи себе на фізичну загибель. Отож довженківський текст я делікатно зняв і записав інший — з його «Щоденника». То є Довженко істинний».

Та й загалом, як можна було зрозуміти Миколу Вінграновського, тепер він більше переймається кінематографом, аніж поезією. Почав реалізовувати свій великий художній задум: розкрити, широко показати з допомогою кіно складну й трагічну історію України, що сягає углиб тисячоліть. Показати через її столиці: від древнього Трипілля до закарпатського Хуста, де ранньою весною 1939 року була проголошена Карпатська Україна. Три фільми — про Галич, Чигирин і Батурин — уже відзнято. Ще два сценарії хоч завтра можна запускати у роботу. Але брак коштів не дає змоги цього зробити. На державне фінансування надій сьогодні мало — хіба що спонсори допоможуть. На це, власне, і сподівається Микола Вінграновський, продовжуючи працювати над своїм проектом.

І, звісно, того осіннього вечора в «Українському домі» було багато поезії. Зболеної. Повнозерної. Справжньої. За якою, будьмо відвертими, ми сьогодні трохи засумували. І якої нам бракує не менше, ніж нових чобіт на зиму.

«Є Віра. Є Свобода. Кров і шмаття. Естрада, сало, космос, кавуни. І є народ, в якого є прокляття. Страшніші од водневої війни», — читав поет.

І так хотілося, щоб усі його почули.

Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ.

Відродиться Богданів храм

Повним ходом ведуться реставраційні роботи в Іллінській церкві, що розташована в селі Суботові Чигиринського району Черкаської області.

Ця церква була збудована на замовлення Богдана Хмельницького. Вона стала його усипальницею. Нині храму надається первісного вигляду. Кошторисна вартість реставраційних і ремонтних робіт становить майже сім мільярдів карбованців. Обласна організація Товариства охорони пам'яток історії і культури звернулась до громадськості, трудових колективів, комерційних структур з проханням надати допомогу у фінансуванні робіт по врятуванню цієї унікальної історико-архітектурної пам'ятки. На рахунок в облдирекції Укрсоцбанку № 000700725, МФО 354013 уже надходять перші внески.

Арбитражным судом г. Киева / 252030, г. Киев-30, ул. Б. Хмельницкого, 44-в / возбуждено дело № 13/150 о банкротстве Киевского малого коммерческого предприятия «Оберон» (Юридический адрес: 252133, г. Киев, ул. Кутузова, 18/7, ком. 305, банковские реквизиты: р/с 3468254 в Киевском филиале Укринбанка, МФО-300150).

Претензии кредиторов и заявления возможных санаторов принимаются в месячный срок со дня опубликования данного объявления.

Понеділок, 24 жовтня

УТ-1

8.00 УТН.
8.10 Автомеридіан.
8.40 «Таланти і меценати». Театральний міжнародний фестиваль у місті Торунь.
9.30 Худ.фільм «Океан». 4 серія.
11.00 Мультфільм.
11.15 Н. Берберова. «Па-де-труа». Вистава Одеського російського театру ім. Іванова (12.00 УТН).
13.05 Худ.телефільм «Секретний фарватер». 1 серія.
14.40-15.40 Національна Академія наук України. Електронна комп'ютерна газета «Все — всім». Відеоінформація і реклама. Комп'ютерна інформація — абонентам.
16.00 УТН.
16.10 Для дітей. «Вулик».
16.30 Телефільм «Сни про Гріна».
17.00 Обличчям до столиці.
17.30 «Без протоколу». Аналітична програма.
18.00 І все-таки джаз...
19.00 УТН.
19.10 Ай Пі Київ рекламує.
19.15 Творче об'єднання «Громада» представляє: «Ближче до діла», «Пам'ять», «Острів душі».
20.05 Хокей. Кубок МХЛ. «Сокіл» — «Ітіль». 3 період.
20.45 На добраніч, діти.
21.00 УТН.
21.35 Поради телерадіореклами.
21.40 Версія.
22.00 Ай Пі Київ рекламує.
22.05 «О, Канадо.»
22.30 Усе про кіно.
23.30 «Сни напрокат». Таїланд. Частина 3.
0.00 УТН.

КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.30 «Ранок» (6.50 Новини).
7.50 Новини.
8.00 «Війна готовів». Мультсеріал.
8.25 Телесеріал «Дика Роза».
8.50 Новини (з сурдоперекладом).
9.00 Людина і закон.
9.30 Концерт оркестру російських народних інструментів ім. М. Осипова.
9.50 Новини.
14.50 Новини.
15.00 Лялька моєї мрії.
15.30 Зоряний час (15.50 Новини).
16.20 «Елен і підлітки». Молодіжний серіал (Франція).
16.50 Світ сьогодні.
17.00 У всіх на вустах.
17.30 Загадка «СБ».
17.40 Погода.
17.45 Хто є хто. XX століття. Р. Зорге.
17.50 Новини (з сурдоперекладом).
18.00 Година пік.
18.30 Телесеріал «Дика Роза».
18.55 Театр плюс ТБ. О. Яковлева.
19.40 Вечірня казка.
20.00 Новини.
.30 Погода.
.40 Чоловік і жінка.
21.25 Гол.
21.55 Прес-клуб (22.50 Новини).
23.20 Замок мистецтв. Сім нот на тлі шуму.
23.50 Прес-експрес.

УТ-2, УТ-3, КАНАЛ «РОСІЯ»

6.30 Формула-730.
7.00 Вісті.
7.20 Потрібні... Потрібні...
7.30 Час ділових людей.
8.00 Всесвітні новини Ей-Бі-Сі.
8.25 Чарівна скринька.
8.30 Нова лінія.
9.35 «Без паніки, майор Кардош». Худ.фільм.
10.35 Телегазета.
10.40 Селянське питання.
11.00 Вісті.
11.10 Театр одного художника. В. Серов. Частина 1.
15.00 Вісті.
15.20 Мульти-пульти.
15.50 Є. Станкович. Маленька соната для скрипки і фортепіано.
16.00 Вибори-94: програма кандидата. Артемівський виборчий округ № 1.
18.00 Фільм-концерт «Колисанка».
18.20 Всеперемагаючий голос віруючого.
18.50 Київська панорама.
19.10 Візитка. Катерина Вороненко.
19.15 Мульти-бульки.
19.30 СНН.
20.00 «Фільмоскоп» із Греції.
20.30 Перехрестя.
21.05 Вікна.
21.10 Візитка.
…5 Світовий детектив. «Еркюль Пуаро». 5 серія.
…5 Комп'ютер-Експо-94.
22.20 Фінансовий огляд.
22.30 СІТ-3.
22.40 Телегра «5 плюс 1».
23.00 Вікна.
23.30 «Спрут-6». Худ.фільм (Італія). 2 серія. Частина 2.
0.35 СІТ-3.
0.40 Про-відео.

Вівторок, 25 жовтня

УТ-1

8.00 УТН.
8.10 Перехрестя.
8.50 Вервиця.
9.20 Доброго вам здоров'я. Золочівська районна лікарня.
10.50 Худ.фільм «Океан». 5 серія.
11.20 «Перший телекадр». Ансамбль «Барви України».
12.00 УТН.
12.10 Худ.телефільм «Секретний фарватер». 2 серія.
13.20 В. Косенко. «Світанкова поема». Вистава Київського хореографічного училища.
14.40-15.40 Національна Академія наук України. Електронна комп'ютерна газета «Все — всім». Відеоінформація і реклама. Комп'ютерна інформація — абонентам.
16.00 УТН.
16.10 Для дітей. «Зірочки».
16.40 Освітній канал для школярів. Історія України. Запорозька Січ — козацька держава на Дніпрі. Музика. Творчість Л. Ревуцького.
17.40 Дивовижний світ природи. Наук.-поп.фільм «Адже вони — черепахи».
18.00 Україна: дилема самоствердження.
18.45 УТН.
19.00 Баскетбол. Кубок європейських чемпіонів. «Будівельник» — «Київ-Баскет». У перерві — Фінансовий огляд.
20.35 Поради телерадіореклами.
20.40 На добраніч, діти.
20.55 Ай Пі Київ рекламує.
21.00 УТН.
21.35 Поради телерадіореклами.
21.40 Блок-Нот.
22.00 Ай Пі Київ рекламує.
22.05 Спорткур'єр.
22.15 Худ.телефільм «Комічний коханець, або Любовні витівки сера Джона Фальстафа».
23.25 «Вас запрошують дністряни».
0.10 УТН.

КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.30 «Ранок» (6.50 Новини).
7.50 Новини.
8.00 «Війна готовів». Мультсеріал.
8.25 Телесеріал «Дика Роза».
8.50 Новини (з сурдоперекладом).
9.00 Ти пам'ятаєш, товаришу...
9.30 Л. Бернстайн. Симфонічні танці з мюзиклу «Вестсайдська історія».
9.50 Новини.
10.00 Театр російської глибинки.
14.50 Новини.
15.00 Домісолька.
15.30 Чарівний світ, або Сінема.
15.50 Новини.
16.00 Джем.
16.20 «Елен і підлітки». Молодіжний серіал (Франція).
16.50 Світ сьогодні.
17.00 Ситуація.
17.30 Людина і закон. Спецвипуск.
17.40 Погода.
17.45 Хто є хто. XX століття. М. Ганді.
17.50 Новини (з сурдоперекладом).
18.00 Година пік.
18.30 Телесеріал «Дика Роза».
18.55 Тема.
19.40 Вечірня казка.
20.00 Новини.
20.30 Погода.
20.40 З перших рук.
20.50 Золотий шлягер.
21.35 «Прощення». Худ.фільм (22.50 Новини).
23.20 У світі джазу.
23.50 Прес-експрес.

УТ-2, УТ-3, КАНАЛ «РОСІЯ»

6.30 Формула-730.
7.00 Вісті.
7.20 Потрібні... Потрібні...
7.30 Час ділових людей.
8.00 Всесвітні новини Ей-Бі-Сі.
8.25 Чарівна скринька.
8.35 Торговий дім.
8.50 Без ретуші.
9.45 Абзац.
10.35 Телегазета.
10.40 Селянське питання.
11.00 Вісті.
11.10 Театр одного художника. В. Серов. Частина 2.
15.00 Вісті.
15.20 «Піратський острів». Худ.фільм (Австралія). 3 серія.
15.50 Телефільм.
16.00 Вибори-94: програма кандидата. Ватутінський виборчий округ № 2.
18.00 Маленький концерт. Тріо «Золоті ключі».
18.15 Всеперемагаючий голос віруючого.
18.45 Київська панорама.
19.05 Візитка. Оксана Марченко.
19.10 «Приват-ТБ» представляє: «Дітвора».
19.30 СНН.
20.00 Візитка.
20.05 Сезон.
20.20 «Приват-ТБ» представляє: «Вісті з-під парти», «Ух, ти», «ЧІЗ».
21.25 Вікна.
21.30 Прем'єра.
22.00 Відеозвіт про роботу другої сесії Верховної Ради України.
23.00 СІТ-3.
23.10 Зворотний зв'язок. «Комп'ютер-Експо-94».
23.25 Худ.фільм на ваші замовлення.
0.55 СІТ-3.
1.00 Про-відео.

Середа, 26 жовтня

УТ-1

8.00 УТН.
8.10 Фінансовий огляд.
8.25 Уроки французької мови. Урок 8.
8.45 Свічадо.
9.30 Худ.фільм «Океан». 6 серія.
11.00 «У гостини до Лесі».
12.00 УТН.
12.10 Худ.телефільм «Секретний фарватер». 3 серія.
13.20 Для маленької компанії.
14.40-15.40 Національна Академія наук України. Електронна комп'ютерна газета «Все — всім». Відеоінформація і реклама. Комп'ютерна інформація — абонентам.
16.00 УТН.
16.10 Фант-лото «Надія».
17.00 Освітній канал для школярів. Українська література. «Крізь січні — в теплі квітні». О. Теліга. До 50-річчя визволення України від фашистських загарбників. Зарубіжна література. «Пісня про Роланда» — французький народний епос доби Середньовіччя.
17.50 Господарем на землі.
18.20 Мультфільм.
18.30 Не прохачі, а партнери.
19.00 УТН.
19.10 Ай Пі Київ рекламує.
19.15 Запитуйте — відповідаємо. Приватизація.
19.35 Канал «Франс Інтернасіональ» представляє: програма «Не варто мріяти».
20.35 Поради телерадіореклами.
20.40 На добраніч, діти.
20.55 Ай Пі Київ рекламує.
21.00 УТН.
21.35 Поради телерадіореклами.
21.40 «Укрлото». Тираж лотереї.
21.50 Несподіваний дощ. Міс Телемодель-94.
22.15 Ай Пі Київ рекламує.
22.20 Худ.фільм «Ніч самогубця».
23.45 Хокей. Кубок МХЛ. «Сокіл» — ЦСКА. 3 період.
0.25 УТН.

КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.30 «Ранок» (6.50 Новини).
7.50 Новини.
8.00 «Війна готовів». Мультсеріал.
8.25 Телесеріал «Дика Роза».
8.50 Новини (з сурдоперекладом).
9.00 Клуб мандрівників (з сурдоперекладом).
9.50 Новини.
14.50 Новини.
15.00 Подивись, послухай.
15.20 «Літаючий будинок». 47 серія.
15.50 Новини.
16.00 Комп'ютер-хол.
16.20 «Елен і підлітки». Молодіжний серіал (Франція).
16.50 Світ сьогодні.
17.00 Телерадіокомпанія «Мир».
17.30 Співає Г. Борисова.
17.40 Погода.
17.45 Хто є хто. XX століття. Б. Брехт.
17.50 Новини (з сурдоперекладом).
18.00 Година пік.
18.30 Телесеріал «Дика Роза».
18.55 Кінопанорама. «Кіношок-94».
19.40 Вечірня казка.
20.00 Новини.
20.30 Погода.
20.40 Монолог.
20.50 А. Делон у худ.фільмі «Борсаліно і К°» (Франція, Італія, ФРН).
22.50 Новини.
23.05 «Дім, де зберігаються серця». Фільм 1 — «Розділена любов».
23.50 Прес-експрес.

УТ-2, КАНАЛ «РОСІЯ»

6.30 Формула-730.
7.00 Вісті.
7.20 Потрібні... Потрібні...
7.30 Час ділових людей.
8.00 Всесвітні новини Ей-Бі-Сі.
8.25 Торговий дім.
8.40 Худ.телефільм «Санта-Барбара».
9.30 Ранковий концерт.
9.45 Цілком таємно.
10.35 Телегазета.
10.40 Селянське питання.
11.00 Вісті.
11.10 Театр одного художника. Б. Кустодієв.
15.00 Вісті.
15.20 Студія «Рост».
15.50 Мультфільм.
16.00 «Вибори-94: програма кандидата. Гагарінський виборчий округ № 3.
18.00 Фортепіанна музика.
18.10 Всеперемагаючий голос віруючого.
18.40 Київська панорама.
19.00 Студія «Укртелефільм» представляє: «Світоч».
19.35 Худ.телефільм «Санта-Барбара».
20.30 Студія «Укртелефільм» представляє: «Вільний селянин». Як судили фермера. Передача 3.
21.10 «Хіала» пропонує.
21.20 Чемпіонат України з гандболу. Жінки. «Мотор» — «Спартак».
22.00 Відеозвіт про роботу другої сесії Верховної Ради України.
23.00 Молодіжна студія. «Нон-стоп-рандеву» в Каннах.
0.00 Пісенний вернісаж. Частина 2.

Четвер, 27 жовтня

УТ-1

8.00 УТН.
8.10 Золото скіфів.
8.25 Авансцена. Сторінками фестивалю «Донбас театральний».
9.10 Худ.фільм «Без сім'ї». 1 серія.
10.35 Шкільний екран. 9 кл. Українська література. Г. Сковорода. «Сад божественних пісень».
11.00 «В Українському домі». Солов'їне тріо.
11.40 Шкільний екран. 7 кл. Історія України. Найдавніші часи України. Трипільське диво.
12.05 УТН.
12.15 Худ.телефільм «Секретний фарватер». 4 серія.
13.25 «Київські мозаїки». Академік Д. Сахаров у Києві.
14.40-15.40 Національна Академія наук України. Електронна комп'ютерна газета «Все — всім». Відеоінформація і реклама. Комп'ютерна інформація — абонентам.
16.00 УТН.
16.10 Клас-юніор-бізнес.
17.10 Освітній канал для школярів. Фізико-математична школа. Як розв'язувати контрольні задачі з фізики. Уроки французької мови. Урок 9.
18.00 «Від Дашави — в Європу». Теленарис.
18.30 Баскетбол. Кубок європейських чемпіонів. «Динамо» (Київ) — «Єжиця» (Любляна). У перерві — УТН.
20.00 Фінансовий огляд.
20.15 Фільм-концерт «Адажіо».
20.35 Поради телерадіореклами.
20.40 На добраніч, діти!
20.55 Ай Пі Київ рекламує.
21.00 УТН.
21.35 Поради телерадіореклами.
21.40 Новели про митця.
22.00 Ай Пі Київ рекламує.
22.05 Спорткур'єр.
22.15 Прем'єра багатосерійного худ.фільму «Дона Бейжа». 1 серія.
23.05 Молодіжна студія. «Гарт».
0.05 УТН.

КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.30 «Ранок» (6.50 Новини).
7.50 Новини.
8.00 «Війна готовів». Мультсеріал.
8.25 Телесеріал «Дика Роза».
9.00 У світі тварин (з сурдоперекладом).
9.35 Екслібрис.
9.50 Новини.
14.50 Новини.
15.00 Мультитролія.
15.30 На балу у Попелюшки.
15.50 Новини.
16.00 П'ять хвилин до щастя.
16.20 «Елен і підлітки». Молодіжний серіал (Франція).
16.50 Світ сьогодні.
17.00 ... До 16 і старші.
17.30 Співає ансамбль «Мурома».
17.40 Погода.
17.45 Хто є хто. XX століття. У. Черчилль.
17.50 Новини (з сурдоперекладом).
18.00 Година пік.
18.25 Телесеріал «Дика Роза».
18.55 Авторська програма Е. Рязанова «Розмова на свіжому повітрі». Зустріч з Є. Євтушенком.
19.40 Вечірня казка.
20.00 Новини.
20.30 Погода.
20.40 Москва — Кремль.
21.00 Лотто «Мільйон».
21.35 Вік кіно. Худ.фільм «Калина червона» (22.50 Новини).
23.40 Авто-шоу.
23.50 Прес-експрес.

УТ-2, КАНАЛ «РОСІЯ»

6.30 Формула-730.
7.00 Вісті.
7.20 Потрібні... Потрібні...
7.30 Час ділових людей.
8.00 Всесвітні новини Ей-Бі-Сі.
8.25 Мульти-пульти.
8.35 Поїхали.
8.45 Худ.телефільм «Санта-Барбара».
9.35 Військовий кур'єр.
9.50 Вечір з театром із Геттінгена.
10.35 Телегазета.
10.40 Селянське питання.
11.00 Вісті.
11.10 Театр одного художника. К. Сомов.
15.00 Вісті.
15.20 Студія «Рост».
15.50 Телефільм.
16.00 Вибори-94: програма кандидата. Голосіївський виборчий округ № 4.
18.00 Державний оркестр народних інструментів України.
18.15 Всеперемагаючий голос віруючого.
18.45 Київська панорама.
19.05 Телефільм.
19.15 Уроки французької мови. Урок 8.
19.35 Худ.телефільм «Санта-Барбара».
20.30 Студія «Укртелефільм» представляє: «Оракул».
21.20 «Хіала» пропонує.
21.30 Митниця.
21.45 Тріо «Білий Вітер».
22.00 Відеозвіт про роботу другої сесії Верховної Ради України.
23.00 Бумеранг.

П'ятниця, 28 жовтня

УТ-1

8.00 УТН.
8.10 Фінансовий огляд.
8.25 Плеяда.
9.20 Худ.фільм «Без сім'ї». 2 серія.
10.35 Шкільний екран. 6 кл. Зарубіжна література. Позакласне читання. Шолом Алейхем. «Хлопчик Мотл».
11.00 П. Чайковський. Концерт для скрипки з оркестром.
11.40 Шкільний екран. 7 кл. Історія України. Запровадження на Русі християнства.
12.05 УТН.
12.15 Молодіжна студія. «Гарт».
13.15 «На вулиці скрипка грає...» Валентина Степова.
14.40-15.40 Національна Академія наук України. Електронна комп'ютерна газета «Все — всім». Відеоінформація і реклама. Комп'ютерна інформація — абонентам.
16.00 УТН.
16.10 Для дітей. «Анфас».
16.40 Муз.фільм «Сад божественних пісень».
17.00 Світовий Конгрес Союзу Українок. Фільм 6 — «Треба вірити в українку».
17.30 Молодіжна студія. «Містер Х».
18.00 Студія «Основа».
18.45 УТН.
19.00 Чемпіонат України з футболу. «Дніпро» — «Чорноморець». 2 тайм.
19.45 Ділові відомості.
20.00 Чемпіонат України з футболу. «Динамо» — «Таврія». 2 тайм.
20.45 На добраніч, діти.
21.00 УТН.
21.35 Поради телерадіореклами.
21.40 Громадська думка.
22.00 Ай Пі Київ рекламує.
22.05 Прем'єра багатосерійного худ.фільму «Дона Бейжа». 2 серія.
22.55 Арт-майдан.
23.55 УТН.

КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.30 «Ранок» (6.50 Новини).
7.50 Новини.
8.00 «Сорока».
8.20 Телесеріал «Дика Роза».
8.50 Новини (з сурдоперекладом).
9.00 Допоможи собі сам.
9.30 «Я — вісник іншого дня». Життя і доля Д. Андреєва (9.50 Новини).
14.50 Новини.
15.00 «Кетвізл». Телесеріал для дітей.
15.50 Новини.
16.00 Рок-урок.
16.50 Світ сьогодні.
17.00 Людина і закон.
17.30 Документи і долі.
17.45 Погода.
17.50 Новини (з сурдоперекладом).
18.00 Бомонд.
18.20 Телесеріал «Дика Роза».
18.50 Поле чудес.
19.40 Вечірня казка.
20.00 Новини.
20.30 Погода.
20.40 Людина тижня.
21.00 У клубі детективів. Телесеріал «Вулиці Сан-Франциско». 8 серія.
22.05 «Погляд» з О. Любимовим.
22.50 Новини.
23.00 Магік-шоу.
23.25 Радіо на експорт.
23.50 Прес-експрес.
0.00 Музобоз.

УТ-2, УТ-3, КАНАЛ «РОСІЯ»

6.30 Формула-730.
7.00 Вісті.
7.20 Потрібні... Потрібні...
7.30 Час ділових людей.
8.00 Всесвітні новини Ей-Бі-Сі.
8.25 Мульти-пульти.
8.35 Поїхали.
8.45 Худ.телефільм «Санта-Барбара».
9.35 XX століття у кадрі і за кадром. Шинель Корнилова.
10.35 Телегазета.
10.40 Селянське питання.
11.00 Вісті.
11.10 Театр одного художника. З. Серебрякова.
15.00 Вісті.
15.20 Студія «Рост».
15.50 Мультфільм.
16.00 Вибори-94: програма кандидата. Дарницький виборчий округ № 5.
18.00 Народний цілитель Ю. Омельченко.
18.15 Всеперемагаючий голос віруючого.
18.45 Київська панорама.
19.05 Візитка. Ганна Безулик.
19.10 Мульти-бульки.
19.20 Комп'ютер-Експо-94.
19.35 Худ.телефільм «Санта-Барбара».
20.30 СНН.
21.00 Візитка.
21.05 Щотижня.
21.25 Віннер.
21.55 Вікна.
22.00 Відеозвіт про роботу другої сесії Верховної Ради України.
23.00 СІТ-3.
23.10 МТБ представляє: «Перший погляд».
23.40 Футбол як футбол.
0.40 СІТ-3.
0.45 Про-відео.

Субота, 29 жовтня

УТ-1

8.00 УТН.
8.10 Ритмічна гімнастика.
8.30 Несподіваний дощ. Міс Телемодель-94.
8.55 «Забуті імена». Академік Дмитро Багалій.
9.25 Рідна мова.
9.40 СВ — сімейний варіант.
10.10 Доброго вам здоров'я. У службі головного державного санітарного лікаря України.
10.40 Всесвітній спортивний огляд «Жиллетт».
11.10 «Україна сьогодні». Програма для співвітчизників за кордоном.
12.00 Худ.телефільм «Візит до Мінотавра». 1 серія.
13.20 «Гордість нації». Концерт Черкаського державного Українського народного хору. 2 відділення.
14.30 Блага вість з Ріком Реннером.
15.00 УТН.
15.10 Вервиця.
15.40 Фестиваль пам'яті Д. Ойстраха.
16.30 Гра в класики. Казки наших бабусь.
16.50 Плеяда.
17.45 «Усмішка». Гумористична програма.
18.00 Надвечір'я.
19.00 УТН.
19.10 Ай Пі Київ рекламує.
19.15 Хроніка МВС.
19.30 «ЛІКоТБ» представляє: «Останки»; «Маски-шоу».
20.45 На добраніч, діти.
20.55 Ай Пі Київ рекламує.
21.00 УТН.
21.35 Прем'єра багатосерійного худ.фільму «Дона Бейжа». 3 серія.
22.25 Ай Пі Київ рекламує.
22.30 «Мау-мау». Ігрова розважальна програма.
23.10 Канал «Франс Інтернасіональ» представляє: концерт МСМ.
0.10 УТН.

КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

6.30 Суботній ранок ділової людини.
7.15 У світі моторів.
7.45 Слово пастиря.
8.00 «Марафон-15» — малятам.
8.30 Телерадіокомпанія «Мир».
10.00 Ранкова пошта.
10.30 Політ до Флориди.
11.00 Без паузи.
11.15 «Смак».
11.30 Кінoправда?. Худ.фільм «Щорс».
13.50 Новини (з сурдоперекладом).
14.00 Діалог у прямому ефірі.
14.40 «Осягнення демократії». Фільм 4 — «Тиранія більшості».
15.40 «У світлиці нашій». Концерт.
16.10 У світі тварин.
16.50 Брейн-ринг.
17.45 До і після...
18.35 Телесеріал «Команда в капелюхах». 3 серія (США).
19.40 Вечірня казка.
20.00 Новини плюс.
20.35 Погода.
20.45 Телефільм «Зигфельд. Чоловік і його жінки». 3 серія (США).
21.40 Оба-на.
22.25 ІУ Московський Міжнародний телефестиваль «Сходинка до Парнасу». 2 тур (22.50 Новини, 23.00 Погода, 23.50 Новини).
0.20 «Пацюковий куток». Худ.фільм.

УТ-2, УТ-3, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.25 Мульти-пульти.
7.45 Студія «Рост».
8.15 Пілігрим.
9.00 Парламентський тиждень.
9.45 Ретро-шлягер.
10.15 До Москви — далеко.
11.00 «Казка, розказана вночі». Худ.фільм.
12.20 Телеерудит.
12.25 Здорово живеш.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
13.20 Де факто.
13.35 «Едера». Худ.телефільм (Італія). 7 серія.
14.35 «Гаманець чи життя». Частина 1.
15.30 Конкурс юристів.
16.35 Футбол без кордонів.
17.00 Прем'єра мультфільму «Людина в залізній масці» (США).
18.00 Телефільм.
18.10 Міжнародна християнська програма «Відповіді».
18.40 Київська панорама.
19.00 Візитка. Анатолій Бондаренко.
19.05 Мульти-бульки.
19.30 СНН.
20.00 Хіт-рік.
20.35 Вікна.
20.40 «Мегапол» представляє.
20.55 Вікна.
21.00 Ток-шоу «Чорний кіт».
21.30 Вечірні розваги для дорослих по телефону.
22.00 Візитка.
22.05 Фешн-клаб.
22.30 СІТ-3.
22.40 Сьогодні на сьогодні.
22.50 «Євразія-ТБ» представляє. Худ.фільм «Аделаїда».
0.20 Про-відео.
0.55 СІТ-3.

Неділя, 30 жовтня

УТ-1

8.00 УТН.
8.10 Ритмічна гімнастика.
8.30 У неділю вранці.
9.30 «ЛІКАоТБ» представляє:. «Останки», «Маски-шоу».
10.45 Служу народу України!
11.35 Наш спільний дім — Європа. Київ — Мюнхен.
12.05 Усе живе.
12.25 Худ.телефільм «Візит до Мінотавра». 2 серія.
13.30 Оранта.
14.00 Зичимо щастя.
15.00 УТН.
15.10 Село і люди.
15.55 Док.фільм «Війни чорної та білої магій».
17.10 Мультпрограма «Пригоди чарівного глобуса, або Витівки відьми».
18.15 Свічадо.
19.00 УТН.
19.20 Ай Пі Київ рекламує.
19.25 Кінопроба.
20.25 Сторінки Великої Книги. Мультфільм «Йосип у Єгипті».
20.55 Ай Пі Київ рекламує.
21.00 УТН.
21.20 Спорткур'єр.
21.30 Ай Пі Київ рекламує.
21.35 Прем'єра багатосерійного худ.фільму «Дона Бейжа». 4 серія.
22.25 Молодіжна студія. «Подіум».
22.45 «Спортшанс». Ігрове телевізійне шоу.
23.30 Концерт Валерія Леонтьєва.
23.55 УТН.

КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

7.15 Олімпійський ранок.
7.50 Спортлото.
8.00 Марафон-15.
8.30 З ранку раненько.
9.00 Полігон.
9.30 Доки всі вдома.
10.00 Кришталевий черевичок.
10.50 Дзеркало.
11.25 Вікторія. Фестиваль солдатської пісні.
12.15 Економіка і реформи. І це все — Росія.
12.45 «Шпаргалка» з подарунком.
13.00 Док.серіал «Підводна одіссея команди Кусто».
13.50 Новини (з сурдоперекладом).
14.00 Живе дерево ремесел.
14.05 «Стратегія перемоги». Док.серіал. Фільм 5 — «Сталевий плацдарм».
15.00 Клуб мандрівників.
15.50 Грай, гармонь.
16.35 Америка з М. Таратутою.
17.05 Новини.
17.15 Телелоція.
17.30 Мульфільми «Баскетбольна лихоманка», «Справжні мисливці за привидами».
18.25 Уся Росія.
18.50 Погода.
19.00 «Людина, що біжить». Худ.фільм.
21.00 «Неділя».
21.50 Спортивний уік-енд.
22.05 Великий театр. Дні і вечори.
22.50 Новини.
23.00 Ніні.
23.50 Новини.
0.00 Я вам заспіваю.

УТ-2, УТ-3, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.25 «Умогляд у барвах». Док.фільм.
7.45 Студія «Рост».
8.15 Непізнаний Всесвіт.
8.45 Ранковий концерт.
9.00 Люди.
9.15 Доброго ранку, Європо.
9.45 Ати-бати...
10.15 Російське лото.
11.05 «Романс для корнета». Худ. фільм.
12.40 Шість соток.
13.00 Вісті.
13.20 Не вирубати...
13.35 «Едера». Худ.телефільм (Італія). 8 серія.
14.35 «Гаманець чи життя». Частина 2.
15.30 У домі Гоголя.
16.00 У світі тварин.
17.00 Чарівний світ Діснея. «Гуфі та його команда», «Чорний плащ».
17.55 Кліп-антракт. А. Варум.
18.00 Натура, що зникає. Програма Л. Аннинського.
18.45 Обличчям до столиці.
19.15 Візитка. Ганна Безлюдна.
19.20 Мульти-бульки.
19.30 СНН.
20.00 Телесеріал «Следжхаммер».
20.30 Чорним по білому.
20.35 Капітан-відео.
21.00 Худ.фільм «Сеньйорита».
22.00 Ексклюзив.
22.30 СІТ-3.
22.40 5 студія.
23.00 Для Вас.
23.20 СІТ-3.
23.25 Про-відео.
0.00 СІТ-3.

(Друкується з комп'ютерного набору агентства Укрінформ).

Забракло везіння і досвіду

«Динамо» (Київ, Україна) — «Парі Сен-Жермен» (Франція). 1:2 (1:1). Матч групового турніру Ліги чемпіонів.

1:0 Герен, 26, 1:1 Леоненко, 33, з пенальті, 1:2 Веа, 76.

«Динамо»: Шовковський, Лужний, Ващук, Хомин, Шматоваленко, Ковалець, Леженцев, Косовський (Призетко, 78), Михайленко, Леоненко, Ребров (Джишкаріані, 72).

«Парі Сен-Жермен»: Лама, Кобос, Дінг, Комбуаре, Рош, Ла Гуен, Браво, Герен, Веа (Коллете,89), Валдо, Жинола (Раї, 54).

Попереджено Валдо.

Судді: Пієро Чеккаріні, Тіліо Манфредіні, Дженнаро Помінтелі (усі — Італія). Делегат УЄФА Діас Касей (Ірландія).

Київ. 19 жовтня. Республіканський стадіон. 1 градус. 93.700 глядачів.

Півзахисник киян Сергій Ковалець після зустрічі з французами сказав, що його команді для позитивного результату, як і два тижні тому в Мюнхені, трохи забракло везіння, а ще й досвіду таких поєдинків. Адже «Динамо» — команда молода і процес її становлення триває.

Хоча наставник гостей Луїс Фернандес, відомий у минулому гравець чарівної збірної Франції часів Платіні, у розмові зі мною відзначив, що авторитет київського «Динамо» в Європі за традицією досить високий. І до Києва його команда збиралася не на екскурсію. Хоча місто всім дуже сподобалося. Тому заздалегідь зібрали найдетальнішу інформацію про динамівців. І найбільше неприємностей він очікував від нашого бомбардира Віктора Леоненка. Частково він отримав їх. Віктор, справді, був одним з найпомітніших у складі господарів. І коли (щоправда, не так уже й часто) півзахисники посилали йому м'ячі вперед, обороні ПСЖ доводилося працювати, засукавши рукава. Гол він свій усе ж забив, реалізувавши пенальті, призначений за те, що збили Ковальця. Більшого йому зробити, на жаль, цього разу не вдалося.

Коли італійський арбітр завагався, призначати чи ні той одинадцятиметровий, диктор на стадіоні оголосив, що на матчі присутні Президент країни Леонід Кучма, Голова Верховної Ради Олександр Мороз та Прем'єр-міністр Віталій Масол. І одразу суддя призначив пенальті. Жарт, звичайно. Просто збіг обставин, але він дуже повеселив глядачів, яких і цього разу зібралося море.

Ну, а гості, як і очікувалося, продемонстрували високий клас, відмінно зігравши насамперед в обороні і на контратаках також. Перший гол вони забили, скориставшись неузгодженістю в діях київських захисників. А переможний м'яч гарматним ударом головою вгатив, високо вистрибнувши , мов пума, витончений, пластичний Жорж Веа після подачі кутового з правого флангу.

Ще раз у тому ж другому таймі по порожніх воротах бив захисник гостей Жозе Кобос. Однак на найвищу похвалу заслуговує Андрій Хомин, який вибив м'яч головою у стрибку, ризикуючи зазнати травми.

— Прикро програвати, коли проведено таку велику підготовчу роботу, — сказав наставник динамівців Йожеф Сабо. — Адже в першому таймі мали певну перевагу. Знаєте, навіть після першого пропущеного гола не розстроївся і вірив у перемогу. Моїм підопічним

не вистачило холоднокровності, розсудливості, організованості. Вони ще не набули необхідного досвіду. Хоча зіграли проти дуже сильного суперника з гідністю. Постараємося в наступній зустрічі, яка гратиметься в Парижі, не повторювати помилок київських...

Луїс Фернандес був у доброму гуморі.

— Усе для нас гаразд: і результати, і гра команди, — сказав він. — Якщо говорити об'єктивно, то в цій зустрічі, з ряду причин, ми виявилися сильнішими. Але через два тижні ми не чекаємо легкого матчу вдома. Адже молоде київське «Динамо», що відроджується, прогресує від зустрічі до зустрічі...

Цього ж вечора гралися матчі Ліги чемпіонів у всіх групах.

А. «Гетеборг» (Швеція) — «Галатасарай» (Туреччина). 1:0. Фрлінгмарк, 76. **«Манчестер Юнайтед» (Англія) — «Барселона» (Іспанія) — 2:2.** 1:0 Хугес, 19, 1:1 Ромаріо, 34, 1:2 Бакеро, 49, 2:2 Шарпі, 79.

МЮ і «Гетеборг» — по 4 очка, «Барселона» — 3, «Галатасарай» — 1.

В. «Спартак» (Росія) — «Баварія» (Німеччина) — 1:1. 1:0 Писарєв, 77, 1:1 Баббель, 90.

	В	Н	П	М	О
ПСЖ	3	0	0	6-2	6
Баварія	1	1	1	2-3	3
Динамо	1	0	2	4-5	2
Спартак	0	1	2	4-6	1

С. «Бенфіка» (Португалія) — «Стяуа» (Румунія) — 2:1. 1:0 Каніджіа, 43, 2:0 Жоао Пінту, 61, 2:1 Мілітару, 90.

«Гайдук» (Хорватія) — «Андерлехт» (Бельгія) — 2:1. 1:0 Пралія, 33, 2:0 Буторович, 86, 2:1 Вебер, 87.

«Бенфіка» і «Гайдук» — по 5, «Стяуа» і «Андерлехт» — по 1.

D. АЇК (Греція) — «Мілан» (Італія) — 0:0. «Казино» (Австрія) — «Аякс» (Нідерланди) — 0:0.

«Аякс» — 5, АЇК та «Казино» — по 2, «Мілан» — 1.

Віктор БРАНИЦЬКИЙ.

На знімку: киянин Віктор Леоненко — на «другому поверсі».

ГОЛОС України

Засновник — Верховна Рада України.

Видавець — Президія Верховної Ради України.
252019, м. Київ-19, вул. М. Грушевського, 5.
Газета виходить з 1 січня 1991 року.

Головний редактор С. ПРАВДЕНКО.

Редколегія: О. БІЛИК (заст. головного редактора), Л. БРОВЧЕНКО (в.о. заст. головного редактора), А. ГОРЛОВ (перший заст. головного редактора), І. ГРУШКО, В. КРАСНОДЕМСЬКИЙ, С. ПИСАРЕНКО, Б. СИДОРЕНКО, А. СОЛОНСЬКИЙ, В. СУДДЯ (заст. головного редактора).

Адреса редакції: 252047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.

- **ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 441-88-23; телефакс — 224-72-54; відділ реклами — 441-89-34, 441-89-44. телефакс 449-85-62.**
- **Рукописів не повертаємо.**
- **Листування з читачами — тільки на сторінках газети.**

Свідоцтво про реєстрацію періодичного друкованого видання — КП № 1 від 18.09.1990 р.

- **За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідальність несе рекламодавець.**
- **Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.**
- **За точність викладених фактів відповідальність несе автор.**

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами. Індекс 60955. Тираж 385117.

Комбінат друку видавництва «Преса України». 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 Зам. 0311201.

Газету набрано і зверстано в комп'ютерному центрі «Голосу України».